

Проект „Фантастично читалище”

Сборник от научно-фантастични произведения

Списание „Наука и техника за младежта”

1950 г.

София, 2014

Библиография

[Изчезването на инженер Бобров](#)

Научно-фантастична повест. Автор В. Сапарин. Списание „Наука и техника за младежта“, брой 5-6 от февруари 1950 г.

[Изчезването на инженер Бобров](#)

Научно-фантастична повест. Автор В. Сапарин. Списание „Наука и техника за младежта“, брой 7 от март 1950 г.

[Изчезването на инженер Бобров](#)

Научно-фантастична повест. Автор В. Сапарин. Списание „Наука и техника за младежта“, брой 8 от април 1950 г.

[Изчезването на инженер Бобров](#)

Научно-фантастична повест. Автор В. Сапарин. Списание „Наука и техника за младежта“, брой 9-10 от юни 1950 г.

[Полет по планетите](#)

Научно-фантастичен разказ. Автор академик В. А. Обручев. Списание „Наука и техника за младежта“, брой 3 от ноември 1950 г.

[Полет по планетите](#)

Научно-фантастичен разказ. Автор академик В. А. Обручев. Списание „Наука и техника за младежта“, брой 4 от декември 1950 г.

Изчезването на инженер Бобров

Научно-фантастична повест

В. Сапарин

ЗЕЛЕНАТА ЛИМУЗИНА

Ниската зелена лимузина по нищо не се отличаваше от автомобилите спрени на пресечката. Може би само по това, че нейните колела бяха преминали разграничителната линия – бялата черта, която разделя шосето на две равни части.

Прегрешението не беше голямо. Но известно е, колко са придирчиви регулировачите на уличното движение. Сержант Остапчук, който бе дежурен в този оживен участък на извънградското шосе, направи знак на водача на зелената кола: да остане за обяснение. Веднага след това, с изящна извивка на тялото си, почти с балетно движение, милиционерът даде път на спрения поток от коли.

Заедно с другите тръгна и зелената кола. Когато наближи Остапчук, последният се наклони, за да смъмри непослушния водач, но видя, че... шофьор няма. Остапчук ясно различи диска на кормилото, направен от пластмаса с нежнокремав цвят, и подобни топки по краищата на лостовете, но нищо повече не забеляза.

Беше ясно лятно пладне. Слънцето заливаше с ослепителна светлина предпазното стъкло на кабината и празното предно седалище на автомобила. Лимузината мина покрай слисания милиционер и, преди той да се опомни, се отдалечи по шосето.

Силата на служителите в милицията се състои в това, че те винаги се опират на реалните факти. Едва бе изминала половин минута, а Остапчук вече звънеше на съседния пост: той даде описание на колата и поиска щото нарушителят да бъде непременно задържан.

Но лесно е да се каже: да бъде задържан! На следващата пресечка милиционерът повелително вдигна пред зелената лимузина ръката си, с бяла ръкавица. В същия миг той схвана безсмислието на своята постъпка: та нали, ако се вярва на твърдението на Остапчук, лимузината няма водач. Смешно е да се дава каквото и да било нареждане на празната кола.

Но колата спря, Това изведнъж успокой милиционера Серегин.

„На Остапчук просто така му се е сторило, от горещината... помисли той. – Или пък там седи някакво джудже?”

На Серегин веднъж му се бе случвало подобно нещо: той пожела да седне на едно свободно място в киното, а то се оказа заето. На него бе седнал дребен човечец спуснатите надолу крака на когото не достигаха с една педя до пода...

Серегин се отправи към колата.

Но веднага щом спусна ръка лимузината тръгна. Вероятно шофьорът искаше да избегне неприятните обяснения.

Възмутеният милиционер прегради пътя на нарушителя, но зелената лимузина повече не желаше да спре. Блестящият радиатор с жълтеникави фарове неотклонно се насочваше към корема на милиционера. Последният стоеше неподвижно, спуснал ръка в свит юмрук. Колата се приближаваше все повече и повече... Това представляваше своеобразно изпитание на нервите.

Но водачът, съществуването на който Остапчук отричаше, не издържа: на две крачки от милиционера зелената лимузина изви встрани.

Серегин се наведе – при неговия ръст той трябваше да се прегъне почти на две – и погледна под ниския покрив на лимузината. На предното седалище се виждаха шофьорски ръкавици и нищо повече. По-късно Серегин твърдеше, че видял със собствените си очи как ръчката на скоростите сама се придвижила и лимузината веднага увеличила скоростта.

Може ли човек да стане невидим? Във фантастичните повести и във филмите – да. Но в живота...

Милиционерът поотпусна подбрадната каишка и сне бялата си лятна каска. Топъл ветрец облъхна разгорещеното му чело; ято врабчета пролетя край него, напомняйки му за обикновените, реално съществуващи неща.

Но Серегин не остана за дълго вцепенен. Разсъждавайки трезво, че тук има нещо нередно, той пристъпи към действие. С решителни крачки се отправи към будката, където беше телефонът. Първо, трябваше да се установи номера на машината. И второ – трябваше да се намери начин тя да бъде задържана. В това, че се налагаше колата да бъде задържана нямаше никакво съмнение. Серегин позвъни на няколко поста едновременно.

...Зелената лимузина мина още няколко пресечки преди да бъде изработен план, как да бъде задържана. През това време бе изяснено, че на безлюдните участъци от шосето колата развива голяма скорост, но веднага я намалява, щом наближи кръстопът или пък настигне някой автомобили. Тя акуратно спира пред

светофора¹, ако свети червения сигнал, и търпеливо изчаква освобождаването на пътя, чрез зеления сигнал. Ако движещата се пред нея кола спира, зелената лимузина също спира. Особен респект на невидимия шофьор внушавала вдигнатата милиционерска ръка в бяла ръкавица.

Планът бе изграден именно върху последното обстоятелство. За неговото осъществяване бяха нужни само двама души. Единият трябваше да задържи колата с вдигната ръка, докато другия се приближи до нея и измъкне невидимия шофьор. А може би заедно с него и невидимия пътник, за чието присъствие свидетелствували портфейла и плъстената шапка, които се намирали на задното седалище.

Възможно би било, разбира се, да се направи опит да се спре тайнствената кола, като бъде настигната от друг автомобил и ѝ се препречи пътя, но забелязано бе, че лимузината не винаги се спира пред препятствията. Ако съществуваше възможност за законно заобикаляне, тя наистина заобикаляше препятствието и продължаваше пътя си.

Най-простият начин – да се задържи подозрителната кола, заедно с другите автомобили пред светофора – отпадна, тъй като на разстояние от тридесет или четиридесет километра напред нямаше железопътен прелез, където има светофори.

...Малката засада очаква зелената лимузина на следващия регулировъчен пост. Трима души в милиционерска униформа, се вглеждаха във всяка приближаваща кола. Отстрани на шосето трещеше готов мотоцикъл.

Известни бяха вече номерът на колата и всичките ѝ отличителни белези. Липсваше само... самата кола. Тя не се оказа сред пристигащите на пресечката автомобили.

Старшият инспектор се метна на мотоцикъла и сред протяжния вой на неговата сирена се понесе срещу потока от автомобили. Той измина не по-малко от петдесет километра и въпреки това нищо не откри. Странната кола сякаш се бе провалила в земята.

ИНТЕРЕСНАТА ЗАДАЧА

Влакът почти безшумно се носеше напред.

Зоя Виноградова се облегна на гърба на седалката, излагайки на въздушното течение лицето си. Ветрецьт идваше някъде от тавана на вагона, на леки струи облъхваше всички седалки и изчезваше в решетъчните отвори на пода. Прозорците бяха добре затворени. Ни прах, нито задушно.

Да, ето така живееш, работиш и не забелязваш, как постепенно се оказваш в бъдещето.

Колко години изминаха, а парният излетен влак, димящ на спирките, изглежда вече анахронизъм – нещо подобно на конски трамвай.

А светещата във височината точка – движеща се искрица в гълъбовото небе, която оставя бяла следа – това е огромна метална ракета, която отнася във Владивосток бързите пощенски пратки и току що излезлите броеве на списанията. Довечера те ще пристигнат на местоназначението си.

А вестниците? Централните вестници изобщо повече не се доставят в далечните градове по пощата. Зоя, слава богу, добре познава този въпрос. Изображението на току що свързаните

вестници – страница по страница – се предава чрез билдапарата от печатницата в Москва по всички краища на страната и се приема от местните печатници, където уреди-автомати веднага отливат стереотипни – точни копия на московските. „Правда” се печата едновременно в петдесет града, и новият брой се чете в деня на излизането му по цялата страна. Смешно е да се четат в старите броеве оплакванията на читателите за закъснението на вестниците.

Мислейки върху всичко това Зоя разсеяно поглеждаше през прозореца. Има мигове, когато ти се поисква да си дадеш сметка за протеклия живот. Подобни мигове на размисъл те спхождат понякога съвсем неочаквано: на заседанието, за което трябва да напишеш протокол, при случайно пробуждане посред нощ или пък във влака, както сега, когато в монотонното тракане на колелетата миналото се разгъва пред съзнанието като мислена кинолента.

...Войната. ...Зоя е тринадесетгодишна ученичка. На нейните плещи легна грижата за домакинството, за по-малките братчета. Майка ѝ постъпи на работа в оръжейния завод. „Може би и за нашия татко”, казваше тя, когато вечер, уморена, преди вечерята с тих глас съобщаваше колко снарядни пръстена е с приготвила през деня.

Но ето че суровото изпитание, на което бе подхвърлена родината, завърши.

Баща ѝ се завърна със златната нашивка за ранени и с три медала, и постъпи на работа в същия завод, където през време на войната работеше майка ѝ. Сега там изработваха селскостопански машини. И майка ѝ също остана в завода. По-големият ѝ брат постъпи в занаятчийското училище.

Веднъж баща ѝ донесе въщи модел на самоходен комбайн, който той конструирал заедно с други инженери от завода. Комбайнът, изпускайки бензинени пари, ходеше по масата, като „стрижеше“ въздуха с ножовете си и енергично махаше криле. По-малкият ѝ брат, който беше очарован от тази играчка, плака цяла вечер и се успокои едва след като му подариха тази машинка, която не можеше да се купи нито от един магазин за играчки. Кой знае дали от този момент у него не се появи желание да стане като баща си инженер, за да може в бъдеще да стане знаменит машиностроител.

В бъдеще? Зоя се усмихна, А нима самата тя не бе мечтала за бъдещето? И ето че то дойде. Завърши висшето училище, изминаха първите месеци на самостоятелна работа, и ето сега, вече достатъчно опитна журналистка (много ѝ се искаше да каже „известна“), тя е изпратена на интересна задача.

На всеки случай, обещава да бъде такава, ако се съди по това, което се говори за инженер Бобров.

Кой знае още какви мисли биха дошли в главата на младата журналистка, ако влаковото радио не ѝ бе напомнило, че тя трябва вече да слиза.

НА ГОСТИ У ИНЖЕНЕРА

Зад висока решетъчна ограда, в дъното на буйна градина се виждаше ниска, едноетажна вила с голяма веранда.

„Вила № 3 на инженер Бобров“ – бе написано на матов глобус, поставен на върха на един стълб. Към стълба бе закрепена вратичка. Последната се оказа затворена, Нищо не напомняше за ключалка или катинар: сигурно, бравата се намираще отвътре.

„Липсва дори отвор за ключа – се зачуди Зоя. – А как самият инженер влиза във вилата си?“

Но тя изведнъж забеляза на стълба бутон на звънеца.

„Има звънец – помисли си тя, натискайки бутона – това значи, че има и портиер. Или пък инженерът сам излиза да отваря своята чудновата врата?“

– Кой е там? – раздаде се глас съвсем близо до Зоя. Гласът идваше от... стълба, пред който тя бе застанала.

– Аз съм, - Зоя Виноградова – отвърна Зоя, машинално обръщайки се към стълба. – Вие ми определихте това време за интервю...

Зоя се запъна. Да разговаря със стълба ѝ се видя малко смешно. Пък и наистина не е твърде вежливо от страна на инженера да кара гостите си да отговарят на въпросите на дъбовия портиер. Зоя забеляза на стълба дълбоко отверстие, закрито с решетка. По-долу имаше още едно отверстие, закрито с мрежа. „Това е микрофон – досети се тя, – а другото е динамо“.

– Моля, влезте – каза вежливо стълба, след като вратичката се разтвори, сякаш канейки госта в градината.

Зоя направи няколко крачки по пясъчната пътечка и чу зад себе си лек шум. Тя се огледа: вратичката се бе затворила и бе щракнала някаква вътрешна ключалка.

При входа на вилата също я очакваше затворена врата,

„Това вече става неприятно – помисли си тя. – Отново преговори? Този път с вратата!“ Но щом стъпни на първото стъпало на ниската стълба и вратата се отвори.

Оставаше само да влезе вътре.

– Моля, влезте в кабинета – се раздаде познатия глас (сега неизвестно от къде), щом тя пристъпи в малкия вестибюл. В дъното се отвори някаква врата.

Зоя схвана това като покана.

„А може би той не ще ме посрещне дори и на вратата на кабинета? – се учуди девойката. – Но, почакайте, другарю Бобров, струва ми се, че ще ми се наложи да ви дам малък урок по вежливост.”

Но нямаше на кого да се даде урок. Стаята, в която влезе Зоя беше празна. Обаче това не беше нито всекидневна, нито гостна, а както ясно личеше – работния кабинет на инженера. Голямата работна маса, разположена близо до широкия, заемащ почти цялата стена, прозорец, чертежната дъска, поставена встрани на масивен триножник и макета на някакъв завод в ъгъла, покрит с целофан, не оставяха никакво съмнение относно това.

Зоя застана по средата на кабинета. Измина минута, втора... Никой не се появяваше. Зоя смутено се огледа. Какво да предприеме?

– Седнете, моля – се раздаде неочаквано същият, познат вече глас. – Почакайте малко, моля да ме извините.

„Отначало разговарях със стълба – усмихна се Зоя, сядайки на креслото – а сега, вероятно, с библиотечния шкаф. Впрочем, с мен разговаря, разбира се, самият инженер, който всеки път приема нов образ. Аз ще му кажа, когато, надявам се, най-после ще благоволи да се покаже, че особено му подхожда да е представен във вид на стълб.”

Обаче тайнственият инженер не се появяваше и дори престана повече да дава знак за своето съществуване. По всяка вероятност, той съвсем бе забравил своя гост.

Зоя почака в кабинета може би десетина минути.

„Но къде е той най-после?” – помисли си тя, не знаейки трябва ли все още да се учудва или е вече време да се възмути.

И сякаш в отговор на този въпрос, библиотечният шкаф, който дълго пази мълчание, се изкашля и с делови тон съобщи:

– Инженер Бобров не е във вилата. Но той трябва да пристигне всяка минута. Той ви моли да го извините за непредвиденото закъснение и ако можете да почакате.

Това бе друг глас – със сухата интонация на делови човек.

„Секретарят на Бобров – реши Зоя. – Но, както личи, и той подражава на маниерите на своя шеф.”

Измина още четвърт час в мълчаливо очакване. През това време нищо не се случи, ако не се вземе под внимание това, че библиотечния шкаф още веднъж се извини за закъсняването на стопанина и обърна внимание на Зоя върху новите списания, цял куп от които лежеше върху ниска, въртяща се етажерка.

„Той се изхитрява дори да занимава гостите си задочно – помисли Зоя за секретаря на инженера. – Може би той и любимото си момиче ухазва по този начин и така му се обяснява в любов? В такъв случай не му завиждам.”

На нея ѝ се прииска да погледне този ултраделови човек. Тя си го представи като розоволик юноша с очила, старателен и изпълнителен – нещо подобно на млад съсухрен старец, който се стреми във всичко, дори и в старческото покашлюване, да

подражава на побелял от занимания учен мъж – това се случва само, когато човек е извънредно млад.

Но оставаше само да се правят догадки, тъй като секретарят не смяташе за нужно да се покаже.

Всъщност, положението беше твърде странно: да стоиш в празна стая в чужда вила, бог знае колко време, без дори да знаеш не са ли те забравили.

„Колко ли е часът?” помисли си Зоя и отправи поглед към своя златен часовник.

Но преди да е успяла да се взре добре в малкия циферблат, отмереният глас услужливо произнесе:

– Единадесет часа и двадесет минути!

И веднага млъкна. Това бе трети глас – равнодушен глас на директор, който отговаря на „колко е часът?”, щом завъртиш съответния номер на телефонния автомат.

Шкафът се оказа не само книгохранилище, но и високоговорящ часовник.

Но как пък отгатна мисълта на Зоя?

„Да не би пък той да може да отгатва мислите?” се зачуди девойката.

Кой беше този „той” Зоя трудно би могла да каже. Шкафът не може да отгатва мислите ѝ, секретарят, който не е в стаята, също, не и инженерът, който изобщо не се намира във вилата... Но кой? Или това е случайно съвпадение?

ЧУДЕСАТА ПРОДЪЛЖАВАТ

Измина още една минута и шкафа със своя делови тон на всезнаещ секретар произнесе:

– Андрей Николаевич! Трябва в единадесет и половина часа да телефонираме в Академията на науките.

Това беше вече съвсем странно. Андрей Николаевич се наричаше Бобров. „Значи, инженерът е пристигнал във вилата? На всеки случай, секретарят смята, че той се намира в кабинета си.

Но никой не е влизал във вилата, нито една врата не бе тропвала; градинката, която добре се виждаше през прозореца, от мястото където бе седнала Зоя, беше пуста, външната врата беше добре затворена.

Може би инженерът, като някой безпътен дух, вече се намира в стаята, където беше Зоя?

Тя неволно се озърна. Слънчевите лъчи падаха на писалищната маса. Нищо не помръдваше: нито една хартийка на бюрото, нито една нишка на килима, който покриваше три четвърти от пода, нито една гънка на завесата; не се виждаше нищо, което се представя на филм, когато се играе невидим човек.

При това шкафът отново придоби дар-слово:

– Днес ще се състои конференцията за Бистринската електростанция. Трябва да бъдете там след двадесет минути.

Ясно е, че това се отнасяше до инженера.

Телефонът на бюрото иззвъни.

Зоя се позабави, очаквайки, че слушалката сама ще се издигне във въздуха и ще се долепи до невидимото ухо, но нищо подобно не се случи, и тя реши да отговори на повикването. Все пак това е някаква връзка с външния свят, нещо освен нея, в стаята – ако не жив човек, то поне глас на човек. Самотата започна да я плаши.

– Андрей Николаевич? – се разнесе глас в слушалката.

Преди Зоя да съобрази, какво да отвърне, друг глас, гласът на секретаря на Бобров, отговори на непознатия запитвач:

– Андрей Николаевич не е във вилата.

Гласът, който произнесе това, прозвуча право в слушалката. Шкафът мълчеше.

Чу се шум – вероятно запитвачът закачи слушалката.

Зоя бавно отпусна слушалката върху вилката и остана така, до бюрото, в недоумение.

През съзнанието ѝ премина интересно хрумване.

Тя е сама във вилата... Не само инженерът не е тук, но не съществува и никакъв секретар. Това е просто автомат – вежливи изрази записани на лента и повтаряни от автомат. Този автоматичен секретар, скрит някъде в стената, зад шкафа, дава справки, занимава посетителите и отговаря на телефонните повиквания.

Зоя реши да провери своето предположение. В края на краищата тя твърде дълго стоя сама в празния кабинет и е в правото си да предприеме нещо. Решителна вдигайки глава, Зоя напусна кабинета.

Пътуването ѝ до вилата ѝ напомни за нещо отдавна забравено: тя се почувствува малко момиченце. Всички врати послушно се отваряха пред нея и също тъй почтително, без шум, се затваряха след като минеше през тях. Това приличаше на сън, на стара приказка, слушана през детинството. Зоя обиколи цялата вила и се убеди в това, че освен нея, тук няма никакъв друг човек. Дори да би залаяло куче или да скочи от канапето разбудена котка!

Омагьосана вила!

Зоя не можеше да се освободи от мисълта, че във вилата има още някой – някой невидим, който я следва непрестанно.

Тези грижливо скрити в стените автомати, които отварят вратите пред нея, които запалват светлина във всички тъмни кътчета, щом тя се приближи до тях, тези невидими прислужници, които мълчаливо и непрекъснато отгатват нейните желания, създаваха впечатлението, че наоколо се намират одушевени същества.

„Обаче – помисли си Зоя, заставайки пред бюфета, вратичките на който веднага се отвориха, щом тя протегна ръка към него (на нея ѝ се дощя да се докосне до изящната резба) – при тази отзивчивост на всички мебели тук съвсем лесно би било да се обере вилата. Крадците биха имали пълна свобода, Или пък бюфетът веднага би започнал да вика „караул” ако от него бъде взето нещо!”

За да провери това тя протегна ръка към фруктиерата. Но бюфета не вдигна никакъв шум. Напротив, лавицата на която се намираше фруктиерата излезе малко навън, за да бъде по-удобно да се вземе от нея нещо.

– Удивително – прошепна Зоя. – Както изглежда, скоро ще поведе разговор с тези неща. Те са услужливи до невъзможност. – Хей, слушайте – извика тя, обръщайки се към бюфета – вие сте безподобен! И изобщо всичко тук е много интересно, но извинете ме, и страшно лекомислено... Да, да, уважаеми Андрей Николаевич Бобров, Вие, който сте измислили всички тези забавни неща, сте едно голямо дете. Вие си играете с тези играчки. Те ви забавляват, както моето братче Толю се захласва в малкия, но „същински” комбайн... Във всеки мъж би трябвало да се намира и момче, на

което до беловласа старост ще правят различни фокуси-покуси, основани на техниката...

Автомобилен клаксон прекъсна нейната реч. Поглеждайки през прозореца Зоя забеляза, че към вратата на вилата приближава ниска лимузина със зелен цвят. Тя изтича на верандата.

– Най-после – каза тя, въздъхвайки облекчително – благоволи да пристигне. Но на кого даде сигнал? Нали във вилата няма никого! На мен! Благодарим за предупреждението. Какво ли в същност би могъл да си помисли, заварвайки ме да хазяйнича из вилата? Или пък, все пак вилата има пазач, човек, който живее не в самата вила, а някъде наблизко, в специално помещение? А пък аз си мислех, че съм съвсем сама.

Но в отговор на автомобилния сигнал не излезе никой. Вратата се отвори и зелената машина, без колебание влезе вътре и като зави, спря до стълбата.

„Интересно какъв ли е – помисли си Зоя. – Сега ще излезе...”

Измина цяла минута. Машината стоеше на същото място. Но от нея никой не излизаше.

Зоя, недоумявайки, гледаше ниската кола. След това бавно слезе по стъпалата и се запъти към нея.

„Ако планината не отиде при Мохамед – тя сви рамене – налага се да се отиде при планината. Той се изхитрява дори да стои в колата”.

Но колкото повече се приближаваше до зелената кола, толкова повече веждите ѝ се издигаха нагоре. Тя заобиколи колата и погледна през прозорчето вътре.

Нямаше никого. На предното седалище се виждаха ръкавици с кожени маншети – обикновени шофьорски ръкавици. А на задното – чанта и шапка.

Лимузината сякаш не тя, преди малко, движейки се по пясъка спря пред вилата – стоеше като мъртва.

Сама?! Да, колата е пристигнала сама. Зоя поднесе ръка към челото си. Тя си припомни, че инженерът трябваше да отиде в електростанцията. Може би колата е изпратена за него? Ако всички тези неща слушат инженера, защо пък и автомобилът да не дойде да го вземе в уреченото време?

Значи, все пак инженерът е във вилата! Но нали Зоя току що се убеди твърде ясно, че тя е единствения ѝ обитател?

ПАК ЗЕЛЕНАТА ЛИМУЗИНА

Изминаха няколко минути. Колата продължаваше да стои пред вратата на вилата. Нито от нея, нито от вилата излезе човек.

Зоя се губеше в догадки.

Мисълта, че колата е изпратена нарочно за нея, веднага бе отхвърлена. Ясно е, че ако инженерът поради някаква пречка не е успял да дойде сам и е решил да прояви по отношение на нея такава галантност, то вратата на автомобила сама би се отворила и гласът на диктафона, скрит някъде в тапицировката, би я помолил да се качи... Освен това, чантата и мъжката шапка на задната седалка бяха необясними.

И все пак Зоя реши да се качи в колата, Но накъде? Да търси Бобров. Във вилата повече не ѝ се искаше да остане, а да се върне в къщи, сама тя би почувствувала това като опит да се откъсне от съмнението, което започваше да ѝ се натрапва. Какво в същност се

бе случило със собственика на вилата? Ако той беше така вежлив, както неговите разговарящи и движещи се вещи, той би трябвало да бъде тук в определеното от самия него време. Да е забравил е изключено, тъй като е ясно, че изпълнителният секретар, навреме би му Надвивайки вълнението си Зоя хвана дръжката и отваряйки вратата, седна на мястото на шофьора.

Тя се отпусна на седалката и постоя така известно време. Изведнъж ѝ мина през съзнанието, че колата ей-сега сама ще потегли и ще я заведе при Бобров.

Но колата не мръдваше, като да беше най-обикновен автомобил. И Зоя реши да се отнася с нея именно като с обикновени автомобил. Тя завъртя ключа на мотора, дръпна лоста, натисна педала за газта и ловко маневрирайки по пясъчната пътечка отпрати колата към външната врата. Сигнал. Вратата се отвори, сякаш само това очакваше, и Зоя излезе на асфалтовата пътечка, която свързваше шосето с вилата на инженера.

Накъде да се отпрати? Естествено, към електростанцията, където очакваха инженера. Известно ѝ беше къде се намира Бистринският язовир.

Колата се движеше леко, като послушно се подчиняваше на управляването. Наоколо се виждаха прозрачни брезови горички, пълни със слънчева светлина и с трептящи листа, ниви, засети с нацъфтяла вече детелина, тъмна гора, която облъхваше Зоя със смолист дъх.

Бързото каране повдигна настроението на момичето. Но някаква натрапчива мисъл не излизаше от подсъзнанието ѝ, и Зоя се тормозеше от това, че не можеше да си спомни за какво точно се

отнася. И изведнъж ѝ проблесна в съзнанието: сигналът! Да, естествено: когато тя наближи вратата на вилата, последната се отвори, както Зоя добре си спомня, от автомобилния сигнал. Но кой сигнализира? Тя не бе се докосвала до бутона. Този внезапен сигнал удиви Зоя в онзи момент, но заета с други мисли, тогава тя не му отдаде особено внимание. Случиха се достатъчно странни неща, че едно повече, изглеждаше почти естествено.

И тъй значи, все пак това е „жива“ кола, която притежава глас, който издава по собствено желание, както например мучи кравата.

Зоя така се замисли, че не забеляза как изведнъж пред нея израсна задната част на някакъв товарен камион, който се движеше пред нея. Тя изобщо съвсем не би забелязала грозящата я опасност, ако колата, която тя шофираше не бе изведнъж започнала да дава тревожни сигнали.

Зелената лимузина настойчиво сигнализираше, предупреждавайки движещия се напред камион, а може би, и самата Зоя.

Зоя вдигна глава и слисано погледна спрелия отпред камион. Двама работника, които се намираха в сандъка на камиона, махаха с ръце и викаха нещо. Още миг и залисията на Зоя би ѝ струвала скъпо, но тя изведнъж почувствува, че кормилото се изви заедно с ръцете ѝ, и колата сама зави наляво – според всички правила на задминаването. Това бе направено точно навреме. Зоя поде и вече сама завърши маневрата, правилно започната от колата. За миг ѝ се стори, че някакви невидими ръце, по-силни от нейните, се намесиха в управлението на автомобила. Спирачките заскърцаха,

преди Зоя да се бе докоснала до тях, лоста на скоростите се дръпна от ръката ѝ и се включи на друга скорост – по-бавна.

– Ей, юнак! – извика единият от работниците, навеждайки се от сандъка на камиона. – Сляп ли си, или що? – Но като забеляза на кормилото на лимузината Зоя, учудено и с нотка на уважение добави: – Майсторски зави! Ей, че момиче!

Но Зоя не обърна никакво внимание на обидните подхвърляния. Тя караше с намалена скорост, намалена от самата машина, и се мъчеше да си обясни случилото се.

„Е какво, сигнализира голяма работа! – успокояваше се тя. Не е чак пък толкова трудно, да даде сигнал, ако изникне отпред някакво препятствие. Сега дори вече правят такива детски играчки.”

Но тази „съобразителност” на машината, да завие навреме наляво – тя как да си обясни? Зоя неволно погледна назад: може би Бобров седи отзад и ѝ се смее? Може би машината има двойно управление – това би подходило на обичайния удобства инженер. Но задното седалище беше празно. Както и напред, чантата с пристегнатите каиши беше на мястото си. Само сивата шапка, вероятно от резкия тласък при завиването, се бе озовала в ъгъла.

„Впрочем – мина ѝ през ума, след минута – и в тези „действия” на колата няма нищо чудно. Ако клаксонът може да бъде накаран да сигнализира, то защо да не би могло да се нареди така, щото автоматично да бъде включван механизъм, който да действа на кормилото? Толи имаше автомобил – играчка, който не падаше от масата: винаги идвайки до ръба, той сам завиваше встрани, Това

също е играчка, само че за възрастно момче, което се нарича инженер Бобров.”

Но все пак Зоя съзнаваше, че това съвсем не е играчка. Така или иначе, ако машината не спаси живота на Зоя, то поне я избави от големи неприятности. Наистина нейната разсеяност бе предизвикана отчасти от самата кола – тази история с клаксона.

„Изобщо, квит сме”, реши тя.

След като намери разумно обяснение на действието на предметите, с които се бе заобиколил Бобров, на нея ѝ олекна. Макар и за миг да не бе се усъмнила в това, че такова обяснение съществува, все пак всички тия дребни произшествия, които преживя през последния час, оказаха известно психическо въздействие върху нея. Като истинска журналистка, Зоя беше впечатлителна и не лишена от полет на въображението. Тя си спомни за някакъв роман, който бе чела през детинството си. В него се разказваше как машините се разбунтували срещу своя създател – човека. А нима, на човек, живял преди няколко десетилетия, който изведнъж би попаднал в положението на Зоя, не би му се сторило, че вещите на инженер Бобров притежават способността да водят самостоятелен живот. Наистина те са предани на своя господар и добросъвестно служат дори и на неговите гости, но нали дяволът си няма работа, виж че някой прекрасен ден изведнъж са се отказали да се подчиняват. Какво ще прави тогава Бобров сред бунтуващия се бюфет, ругаещия шкаф и къде ще се скрие от побеснелия зелен автомобил?

Зоя си представи сцената: Бобров бяга от колата, която го гони из парка – и започна да се смее.

Какво ли не са измислили романистите за бъдещето, което очаква човечеството!! И невидими хора, и мислещи предмети, и четвърто измерение.

А всъщност бъдещето се оказва съвсем друго: сто пъти по-прекрасно, отколкото са си го представяли най-смелите фантазьори, Всичко е обратно: това е свят на разумни хора и на създадените от тях машини, които се подчиняват на човека, облекчават живота му, спестяват от времето му.

Би трябвало да се признае, че Бобров е съумял да се заобиколи от цял щаб подобни услужливи механизми. Вещите на Бобров сякаш предугаждат желанията на своя собственик.

Предугаждат?

Зоя въздъхва. Тя си спомни как шкафът, или някакъв скрит в него механизъм, отгатна мисълта ѝ и каза колко е часа. В това проникване на предметите до съзнанието на човека, има дори нещо неприятно. Впрочем, това би могло да бъде и просто съвпадение. Не би трябвало човек да обръща такова внимание на подобни дреболии.

Разгеле, колко ли е часът сега? Тя навярно ще закъснее за съвещанието, на което бе повикан инженера.

Зоя искаше да хвърли поглед към светещия циферблат на часовника, който се намираше редом с километражния показател, но преди да бе успяла да стори това, се чу високия ясен глас:

– Дванадесет часа и петдесет и шест минути.

Това бе същият, познат ѝ вече, отмерен глас. Той идваше някъде отзад, откъм дъното на автомобила.

Зоя не се обърна. Тя знаеше, че няма смисъл – никого не ще види.

Давайки газ, тя засили ходът на колата. Дано по-скоро да намери инженера и да узнае от него разгадката на всички тайни.

СТАНЦИЯТА – СИСТЕМА БОБРОВ

От върха на язовирната стена, по която се движеше колата, Зоя виждаше сините води на водохранилището, оградени в рамки от розов камък, и на хоризонта се очертаваше тъмна гора. В епохата на големите трудови усилия съветските хора се научиха да строят здраво и красиво. Красотата стана едно от най-важните изисквания за всеки строеж. След като инженерите завършваха всички изчисления, явяваше се художникът и помагаше на конструкторите да облекат своите формули в хармонични форми. Планът на завода не бе утвърждаван, докато художественият съвет не решеше, че в предложения план новият строеж сполучливо хармонира с околния пейзаж.

Опушените тухлени ковчези, мрачните дълги постройки, със замърсени и изпотрошени стъкла, отдавна са погребани в безвъзвратното минало. Те са запазени само тук-там заедно със старите схлупени къщурки, като музейни паметници, жива илюстрация на историята: ето при какви условия са живели и работили трудещите се преди Великата Октомврийска революция.

А наоколо се издигат светли нови постройки, с прости, но благородни форми. „За народа – се носи крилатия израз – всичко най-хубаво”. „Мястото на труда – казва друга пословица – е място на творчество”. „Човекът е творец – твърди трета поговорка – само творческият труд носи радост.”

Да, това бе епоха на невиджан творчески размах.

Зоя си спомни всичко това понеже една вечер чете някаква статия относно планът за следващите 10-15 години. Наистина, откриваха се главозамайващи перспективи. Но в живота всичко това ще бъде още по-красиво и по-интересно, в сравнение с разказаното в тази безспорно талантливо написана статия, мислеше си Зоя. Не е лесно да е описва бъдещото, когато и за настоящето често липсват думи. Благороден е трудът на журналиста, и не случайно очерците върху първата петилетка влязоха в христоматиите и дори в учебниците по история, но само журналистите знаят, колко трудно е да се подберат измежду 200000 – тези думи, които съдържа руския език, такива, които биха предали точно мисълта и чувствата на автора. А нали от сега издаваните книги и списания, от колоните на днешните вестници, от изказванията на съвременниците, бъдещите поколения ще съдят за нашите велики дни? Труден и отговорен е трудът на журналиста. Така разсъждаваше Зоя.

Колата премина баража. Изчезна чувството, че стихията внезапно е разменила местата: отляво се простираше езерото, издигнато толкова високо, че хоризонтът се губеше в облаците, отдясно – пропаст, образувана от стръмна, почти отвесна стена, бяла постройка далече, долу, и безкрайни нивя и гори до самия хоризонт. Чувство, замайване – прилично на онова, което летецът изпитва, когато самолета преди кацването се наклонява. За водача на автомобилна кола това, напротив, е чувство за откъсване от обикновената и спокойна земя. Струва ти се, че ей-сега мостът ще се измъкне изпод колелата на автомобила и ще увиснеш във въздуха над реката, която шумно изтича през придънните отвори.

По стръмното серпантинно шосе, ловко маневрирайки покрай гранитните парапети, Зоя отправи колата към постройката на станцията.

Високи прозорци, започващи почти от земята, снабдени с художествено украсени решетки, ъгловати колони по ъглите, подпиращи плосък покрив с украсени корнизи, водоскок сред квадратна площадка до самата станция –гранитен блок и върху него тритони, изхвърлящи водни струи. А наоколо никаква жива душа...

Като остави колата край цветната леха, близо до водоскока, Зоя се запъти към постройката, като търсеше с очи врата с надпис „Дежурен инженер”, „вход” или нещо подобно. Трябваше да обиколи станцията от трите страни. Четвъртата стена беше недостъпна: огромните бетонни тръби, през които протичаше водата, бяха сякаш врязани в белия куб на зданието.

Никаква следа от служебен вход. Оставаше голямата врата, която, както предполагаше отначало Зоя, служеше повече за декорация. Високата двойна врата, достигаше до самия корниз, чиито две половини бяха закръглени на горния край, и изглеждаше да е направена от метал и цветно стъкло. Тази врата навярно е била отворена, когато през нея са били внесени в зданието машините – турбини и генератори, и следния път ще се отвори, когато настъпи времето да се сменят или да се ремонтират изхабените машини.

Едва ли инженерите и техниците, работниците и чистачите – изобщо, хората, които работят в станцията, се ползват от този вход постоянно? Не е ли това твърде разточително, дори ако тази

великолепна врата се привежда в действие само с натискането на някакъв бутон?

Но, разбира се! Как не се досети веднага! Щом инженер Бобров има нещо общо тук, значи би трябвало да има бутон. Трябва да се открие този бутон, да се натисне, веднага, като дяволче из сандъчето на фокусника, ще се покаже дежурният инженер или най-малко, ще се чуе неговия глас.

Зоя се приближи до парадния вход. Бутонът би трябвало да се намира някъде наблизо. Бобров, естествено, би избрал такова място за него, че да се забелязва изведнъж, Но вместо звънец Зоя видя огромен катинар, който свързваше твърде красноречиво двете масивни ковани халки на вратата. Това старомодно приспособление сякаш искаше да подчертае, че вратата се отваря твърде рядко. Наистина не би било много удобно, всекидневно, идвайки на работа да отваряш врата с килограмов ключ!

Зоя наблюдаваше катинара с недоумение. Как са влезли вътре участниците в съвещанието? То вече (Зоя погледна ръчния си часовник) е започнало преди една минута.

Доближавайки се до ниския прозорец, Зоя прилепи длани отстрани на лицето си и погледна през стъклото. Залата с двойни прозорци бе празна, ако не се смятат трите огромни машини, чиито отвесни цилиндри се въртяха, с бясна скорост. По едно време на Зоя се стори, че те не се въртят, но че това са неподвижни блестящи колони, тъй като не се чуваше никакъв шум, не се усещаше ни най-малко да потреперва постройката. Идеално излъсканите бели и жълти кахлови плочки на пода хладно блестяха.

Тук тя нямаше какво да дири. Обръщайки се Зоя забеляза един милиционер, който без да бърза се приближаваше към нея. Явно, неговото внимание бе привлечено от тази девойка-туристка, която вече петнадесет минути разглеждаше станцията.

– Харесва ли ви? – попита той вежливо, докосвайки с ръка козирката на белия си шлем. Той огледа Зоя, колата ѝ, след това пак отправи поглед към нея и продължи: – Забележителна постройка. А вие разгледахте ли панорамата от моста? Горе има специална площадка за туристи.

– Кажете ми къде ще намеря дежурния инженер? – го прекъсна Зоя. – Много ми е необходим. Аз... – и тя подаде на милиционера журналистическата си карта.

– Дежурният – любезно отговори милиционерът, като и връщаше картата – не е тук. Той се намира в Черемше. На шестнадесет километра оттук. Ще карате ето по този път, засаден отстрани със сини ели. Покрай пътя ще забележите другата станция – тя също е твърде красива.

Следва

¹ Светофор – уред за регулиране, посредством светлинни сигнали, на градското и извънградско движение и там където има ж. п. прелез.

Изчезването на инженер Бобров

Научно-фантастична повест

В. Сапарин

„У З С“

Втората станция се отличаваше от първата по оригиналния си архитектурен стил, а приличаше на нея по огромния висящ катинар, който красеше входа. Тя се оказа също тъй безлюдна, като първата.

Като измина още три километра, Зоя забеляза отляво на шосето доста висок хълм, а на върха му, сред млада дъбова горичка, кръгла кула. Ветропоказателят, във форма на начупена светкавица от някакъв неръждаващ цветен метал, който блестеше на слънцето, премахваше всяко съмнение относно това, че тази кула има нещо общо с електричеството.

И наистина, щом наближи кулата тя забеляза на фасадата ѝ три големи букви „УЗС“ прилепени във форма на катинар. „Управление на затворените станции“, – прочете тя на малка табелка.

От чиновниците на управлението се оказаха само двама души. Единият от тях – куц старец, препасан с бяла престилка – който се занимаваше нещо с цветните лехи около кръглата каменна постройка; и както Зоя разбра изпълняваше службата на портиер, справочно бюро и комендант. Вторият се намираше в самата кула, в голямата кръгла зала, разположена в горния край на кулата, където отначало намръщеният старик не искаше да я пусне, като дълго въртя из ръцете си, изцапани с пръст, нейната карта.

Дежурният ръководител на станцията бе седнал в кръгло, въртящо се кресло в средата на залата и както се стори на Зоя съвсем не бе така много зает, както я уверяваше портиерът долу.

При влизането на Зоя той стана.

– Защо така въпросително ме гледате? – весело попита той, като забеляза че посетителката, след като огледа залата, спря изпитателно погледа си върху него.

– Най-после срещнах жив човек! – му отговори тя, също така закачливо. – Във вашето владение това е такава рядкост! Трябва откровено да ви кажа, че при вас машини се срещат по-често. Но аз се надявах да заваря тук някакво съвещание и сред неговите участници инженер Бобров.

– Съвещанието се отложи – смутено отвърна младия човек. – Нима не ви предупредиха? Колко неприятно? Бъдете любезна да ни извините...

– Впрочем аз не съм в числото на поканените – отговори Зоя. – Аз просто търся инженер Бобров и се надявах да го намеря тук.

– Бобров бе потърсен по телефона, за да бъде предупреден за отлагането на съвещанието. Но той не бе във вилата си. Някой отговорил вместо него и казал, че ще му съобщи.

Зоя си спомни за механическия секретар. „Аха, значи той не само отговаря на телефонните повиквания, но и запомня казаното и после го съобщава на своя господар – помисли си тя. Впрочем в това няма нищо необикновено: обикновено записване на плоча.”

– А вие видяхте ли нашите станции? – попита младият инженер.
– Не са ли забележителни? Построени са от института на Бобров.

– Станциите са твърде красиви – каза Зоя. – Но на мене ми се стори, че са доста безлюдни. И това е, разбира се, идея на Бобров? Той сигурно е мизантроп и не може да понася хората?

– Напротив: Бобров е по-скоро филантроп, ако мога така да се изразя. Станциите, които сте видяла, не само са „доста безлюдни”, както предполагате, но и изобщо са напълно безлюдни.

– Автомати?! Аз мислех, че само малките електростанции могат да бъдат автоматични.

– За малките, сам бог е наредил, както се казва. Но през хилядо деветстотин четиридесет и седма година бе построена първата автоматична станция от по-голям мащаб – на Перервинския язовир. От тогава насетне започна техния строеж.

– Спомням си... Наистина, от съобщенията в пресата, аз тогава не се интересувах много от техника.

– Все пак тогава се правеха първите опити. Тук вече ще видите нещо друго.

– А какво именно?

– Тук има не една а шест хидростанции – цяла енергетична система, която работи напълно автоматично.

– Е да, естествено, щом Бобров има нещо общо с това, ясно е, че всичко трябва да бъде автоматично.

– Извинете, но вие точно него търсите, а той, както е известно, работи в института, който се занимава с въпросите на автоматиката. Значи, той ви е нужен във връзка с тези въпроси? Вие от коя организация сте?

Зоя каза каква е. Щом младият инженер разбра, че разговаря с репортьорката веднага се оживи.

– Вие дойдохте тъкмо на време. Никой още не е писал за нашата енергетична система. Това ще бъде извънредно интересен репортаж. Аз веднага ще ви разкажа всичко.

Зоя се поколеба. Но професионалното ѝ любопитство, вестникарското чувство, надви. Пък и това в същност е интересно. А и при това има пряко отношение към работата на института на Бобров – с въпроса, по който тя бе дошла да беседва с Бобров. Но да, щом Бобров го няма, тя не бива да губи време.

Инженерът я помоли да погледне към тесните прозорци, разположени между многобройните табла.

– Ето в тези прозорци – започна той – се виждат всичките шест станции. Вижте: пред вас сякаш се намират шест цветни пощенски картички. Но всичко това е хрумване на архитекта. За работата това няма никакво значение. Какво ме ползува мен това, че виждам дадена станция? Виждам, че тя се намира на мястото си – и нищо повече. А мен ми е нужно да зная как тя работи. И аз зная това; всичко, което ме интересува аз го зная така, както ако бих се намирал в самата станция, но го узнавам, не като гледам през прозореца... Погледнете това табло. Редом с него вие виждате още няколко. Шест табла – за всяка станция по едно, а ето и седмо табло, на което са представени всички станции заедно. Движещите се цветни диаграми, които виждате, отговарят на всички въпроси, които могат да ми хрумват във връзка с работата ми на дежурен инженер. Вие желаете да знаете нивото на водата в горния участък на канала на петата станция? Моля! Четири и половина метра, а преди половин час е било четири сантиметра по-високо. Количеството на оборотите на втората турбина в третата станция?

Бъдете така добра! Петдесет в секунда. Заранта тя даваше слабо отклонение – правеше петдесет и четири оборота, но авторегулатора бързо я оправи. Желаете да узнаете в кои станции, кои агрегати са включени и кои се намират в резерв? Бъдете любезна да погледнете седмото табло ето тези със синия цвят...

– Но, човек просто не би успял да следи всички табла – прекъсна Зоя този поток от красноречие. – Би трябвало през цялото време да върти глава като бухал. А вие, както ми се стори при влизането, четяхте нещо, спокойно изтегнат в креслото.

– Първо, четях „Справочник по телемеханика” – без да се смути възрази младия човек. – И второ, съвсем не е нужно да гледам през цялото време таблата. Вие просто не ме разбрахте. Аз ги поглеждам само когато желая да узная нещо, което ме интересува. А иначе – всички данни редовно биват записвани на движещите се ленти на самопишещите уреди. И аз мога да се запозная с работата на всички станции за през цялото денонощие само в продължение на половин час.

– И със закъснение ще узнаете за всички неизправности, които са се случили през време на вашето дежурство!

– До там не ще се дойде. За всички нередовности таблото веднага докладва.

– Внимание! – се разнесе изведнъж силен глас.

Зоя неволно се обърна. Но, освен нея и инженера, в залата нямаше никакъв друг човек.

– Вторият агрегат на третата станция се изключва и остава в резерв – продължи гласът. – Включен е третият агрегат на петата станция.

– Чухте ли? забеляза инженерът. – Сега обърнете поглед към третото табло, именно то докладва: виждате ли измени се цвета му. Тука се съобщава и за всяка неизправност.

– Но кой говори?

– Никой. Говорещ автомат. Таблата го включват последователно. Да, звънчева и друга сигнализация – това е всичко.

– Извинете, а управлението на станциите? Станциите докладват – това добре. Но нали те трябва да бъдат ръководени?

– Ето, – инженерът обхвана залата с ръка – именно за това е създаден този централен пост. Централен пост, който... – той се запъна, – ...който също работи автоматично. Да, да, – продължи инженерът усмихнато – аз също съм излишен тук. Мога да отсъствам час, два, цял ден, ако щете – и нищо не ще се случи. Аз живея и работя в долното помещение, а тук идвам само при повикване – автоматично, разбира се, Бобров и неговата група смятат че и тази длъжност е излишна. А едно от тези табла – общото, на което са представени всички станции – те смятат да съберат в помещението на ръководител-инженер, който ще управлява няколко енергосистеми заедно. Ще управлява докато сътрудниците на Бобров не решат, че може да бъде съкратена и тази длъжност. Представяте ли си перспективата? Някъде, на огромно пространство в страната се произвежда евтина хидроенергия и по проводници и подземни кабели се разпраща на консуматорите.

– Странно! А ако се случи повреда?

– Е, вие какво бихте предприели, ако в една от станциите би се случила повреда, и вие сте дежурен ръководител в това, например помещение?

– Аз... – тя се забави и нерешително отговори: – незабавно бих взела мерки.

Това приличаше на изпит, и Зоя, като лошо подготвен студент, се измъкна с общ отговор.

– Да, именно – одобрително кимна инженерът, сякаш Зоя бе казала именно онова, което трябва. – Но ето че, преди, аз, или вие ако сте на моето място да помислим какви мерки би трябвало да се вземат, те вече ще бъдат взети. Агрегатът, дори ако му се случи най-незначителна повреда, ще бъде незабавно изключен, а на негово място ще се включи резервен агрегат. Това ще стане така бързо, че консуматорът просто не ще забележи превключването, а ние с вас не ще успеем да отворим уста, за да възкликнем: „Ех, че неприятност!”

– Но нали трябва да бъде изпратена ремонтна бригада на мястото на произшествието и, изобщо...

– Такава ще бъде изпратена. Нея я повиква самата станция. В „бърза техническа помощ” има автоматично табло за повикване. Там ще бъдат предизвестени не само за това, че се е случила повреда, но и каква точно е тя, и това те ще узнаят едновременно с мен.

– Остава само да се съжالياва, че самият ремонт не се извършва автоматично! – възкликна Зоя. Тя се постара да вложи в тона си нотки на ирония. – Това би било пълен триумф на автоматизацията.

– Е да, до това техниката още не се е домогнала – каза инженерът.

Той каза това с такъв тон, сякаш не се и съмняваше, че с време техниката ще превъзмогне и тази трудност.

На Зоя и стана неловко. Всъщност, тя се намираше пред едно, безспорно бележито достижение на техниката. И нейният скептицизъм беше просто неуместен. Все тази журналистическа привычка на никого да нямаш доверие, всичко да докоснеш с ръка, сто пъти да се убедиш в едно нещо! Но това, което разправя този млад инженер е наистина удивително!

– А как стои въпросът с текущия ремонт? – попита тя вече с друг тон. – Нали вашите турбини не могат вечно да се въртят?

– Разбира се, – инженерът бе все тъй вежлив. – Агрегатите биват преглеждани всеки два месеца, а биват ремонтирани – веднъж в годината. Някои смятат, че тези срокове могат да бъдат увеличени. Разбира се, спирането на агрегата за да бъде той ремонтиран, се извършва без това да засегне консуматорите на електрическата енергия. Ние винаги разполагаме с мощност в запас...

След като изслуша още няколко пояснения от този род Зоя реши да си тръгне. Тя си спомни за Бобров, за неговата кола, почти задигната от нея, и пожела колкото се може по-скоро да ликвидира с тази забъркана история.

– Прощавайте, излишни човече – шеговито продума тя, подавайки ръка на инженера. Тя се спря за миг: дали да му каже за Бобров? Но, впрочем, какво друго се е случило, освен това, че Бобров се е забавил някъде, а тя се разхожда с неговата кола? И как да сподели своите смътни подозрения с неясни предчувствия с

този жизнерадостен млад човек, комуто всичко на света изглежда напълно ясно и за когото нищо не би било чудно.

– А вие не предполагате ли къде може да бъде сега Бобров? – само попита тя.

– Не бих могъл да ви кажа. Неговият институт ръководи много работи, на различни места. А Бобров ръководи групата на главните изследователи. Опитайте да телефонирате в института – може би те знаят. Сега ще ви свържа.

Но от института отговориха, че днес Бобров има свободен ден и е у дома си, във вилата. От вилата, където Зоя телефонира, за да провери дали не се е върнал инженерът, вежливият глас на механическия секретар съобщи, че Бобров го няма, но че ще му бъде предадено всичко, което тя има да съобщи.

Зоя помисли, какво да поръча да бъде предадено на Бобров, ако той случайно се върне във вилата.

– Предайте му, – каза тя, обръщайки се към механическия секретар, като към жив човек – че неговата кола е при мен. Аз се възползвах от нея, за да го потърся...

Зоя се изчерви, забелязвайки как леко се повдигнаха веждите на стоящия до нея инженер. Това, което той току-що чу, би трябвало, естествено, да му се стори странно.

Смутена, тя промърмори нещо неясно, и без да сте бави, забърза към злополучната лимузина, която търпеливо я очакваше долу, при входа на кулата.

Разбира се, това очакване наистина би могло да се сметне за търпеливо. Та нали зелената кола би могла и да си отиде. Тя се отличава с твърде голяма самостоятелност.

ТЪРСЕНЕТО ПРОДЪЛЖАВА

Отново шосе. Асфалтовата лента с каменни парапети се простираше по дължината на канала, чието изкуствено изравняване приятно хармонираше с околните зелени възвишения. Понякога се виждаше снежно-бяло параходче, което се промъкваше между зелените брегове; мачтата му съперничеше на растящите наоколо млади ели.

„Накъде да върви? Какво да предприеме? Дали да съобщи в милицията?“ – размишляваше Зоя. Но има ли основание за това? Най-после Бобров има днес свободен ден, и той може би просто е забравил, че ѝ е определил среща. Непростително, разбира се, но нали и човешката памет може понякога да изневери. Та тя не е автомат система Бобров, а има по-фино и по-сложно устройство. Но не, Бобров не разчита само на своята памет, нали има секретар, който всичко му припомня. При това неговият невидим секретар помоли Зоя да почака малко, уверявайки я, че инженера ей-сега ще си дойде, а вместо него пристигна тази празна кола.

Решително, в механизмите, с които се е заобиколил Бобров има известно несъвършенство. Преди всичко колата не каза защо е дошла във вилата. Зоя дори не забеляза колко смешна е нейната придирчивост: нима предметите, от които се ползува човек обясняват някога своите постъпки. Но от вещите, които са притежание на Бобров тя очакваше много. Второ, не се знае дали в този миг Бобров не влиза във вилата си. Тя търси изчезналия Бобров, той пък търси изчезнала кола – и така може да продължи цял ден.

Зоя не бе успяла да завърши своите разсъждения, когато внезапно чу зад гърба си силен глас. Това бе... нейният глас!

– Предайте, моля, на Бобров – чуваше тя изумена своя глас – че аз, Зоя Виноградова, съм взела колата му и... го търся... понеже...

Гласът смутено замлъкна. Това бе оня момент, когато веждите на дежурния инженер се повдигаха от учудване и Зоя смутено окачи слушалката. А ето и шумът от окачването на слушалката.

След кратка пауза гласът отзад отново заговори. Но това вече не беше нейния глас.

– Бобров ли е? – говореше някой с внушителен бас. – Ти ли си, Андрей? Няма го във вилата? Странно! Какво да му предадете? Предайте му, че се е обаждал Ставрогин. А ние се гласяхме да ходим на Синьото езеро. Нима той е забравил това?

Взмутено тракна слушалката,

– Андрей Николаевич – чу се женски глас. – Няма ли го? Предайте му, че са го търсили от института. Днес в завода „Самоходен комбайн” се пуца третия автоматичен цех.

Да, ясно, значи механическият секретар от вилата докладва за всички телефонни повиквания, през време на отсъствията на Бобров, направо тук, в този кабинет на колела. Зоя се огледа. Едва сега тя забеляза отстрани на задното седалище обикновен телефонен апарат, който висеше на стената. Очевидно, от този телефон може да се позвъни и във вилата на Бобров, пък и всякъде другаде. Това изведнъж улесни работата. Близо до апарата се белееше бутон. „Вероятно чрез натискането на бутона се изисква доклад от секретаря, – помисли си Зоя – а понякога, в извънредни

случаи секретарят докладва сам... А може би, този бутон има и друго предназначение.”,

В този миг телефонът иззвъни. Също като най-обикновен, домашен телефон – мелодично, приятно.

Зоя помисли да спре колата, за да вземе слушалката. Но внезапно погледът ѝ се спря на някакъв бутон с надпис „микрофон”, който се намираше на таблото на шофьора.

Тя натисна бутона. От таблото се отдели и започна да се приближава към лицето ѝ нещо, което тя преди мислеше за украшение: една кръгла кремава шишарка от пластмаса, осеяна с множество дупчици. Шишарката се крепеше на лека, изящна конзола, приличаща на отворена хармоника.

– Слушам – проговори Зоя в микрофона.

Тя очакваше да чуе гласа на Бобров. Но отзад, от високоговорителя, скрит някъде в тавана на колата, се разнесе старчески глас, придружен с въздъхване и спиращ, за да си поеме дъх:

– Нужен ми е Бобров. Звънях във вилата му, но ми казаха, че го няма. Обажда се академикът Митрофанов.

– Бобров го няма. Извинете, другарю академик! Но той веднага ще бъде намерен... Искам да кажа, че веднага той... Веднага ще му бъде предадено, и той...

Зоя се обърка и млъкна. Академикът попъшка още малко и окачи слушалката,

От всичко това следваше, че Бобров го търсят от разни места, различни хора и че неговото отсъствие едва ли би могло да се смята за нормално.

И Зоя взе твърдото решение да съобщи за случая. Сега вече са налице достатъчно основания за това.

Зелената лимузина се изкачи на едно възвишение. Откри се изглед на голям град с високи постройките, сред които личаха няколко небостъргачи.

Отдясно на шосето, където няколко павилиона от неръждаема стомана и мрамор означаваша крайните спирки на тролейбусите, автобусите и метрото, се издигаше огромна постройка от сив бетон. Дълги здания с плоско-овални покриви и прозорци, грамадни като в някогашните киностудия, бяха заградени със също такава сива бетонна ограда.

Следва в кн. 8

Изчезването на инженер Бобров

Научно-фантастична повест

В. Сапарин

Близо до завода, на голяма площадка от асфалт, разграфена с бели линии, бяха наредени около хиляда и петстотин автомобили, с които служащите и работниците са дошли на работа. И заводът, и площадката, и цялата околна местност, заедно с павилионите на метрото и автобусните и тролейбусни станции, бяха заобиколени с млади дръвчета и шпалир от нацъфтели храсти, сред които личаха цветни лехи и зелени полянки.

„Самоходен комбайн“ осведомяваха релефни матово-златисти букви, поставени направо на бетона. Под тях личеше златната емблема на завода: комбайн с развяващо се знаме от червен емайл.

В този завод работеха родителите на Зоя. Тя намали хода на колата. „Да се посъветвам с татко“ – помисли си тя. „Но, разбира се, – едва не извика тя – нали тук днес се пуца третия цех – автомат. Може би и Бобров ще бъде тук? Какво друго би могло да го накара да забрави и свободния си ден, и хилядите обещания, ако не това?“

– Къде? – попита дежурния през прозорчето, след като Зоя му подаде картата си.

– В третия цех!

Дежурният я погледна изпод вежди, и си помисли: „Закъсняла си девойко... Къде беше от заранта?“ но нищо не продума.

ТРЕТИЯТ ЦЕХ

Дворът на завода беше асфалтиран. Срещу нея идваше открита кола, в която се намираха съвсем млади хора и се виждаха миниатюрни блестящи прожектори и сноп цветни електрични кабели.

Баща ѝ не се оказа в конструкторското бюро.

– Той се намира в третия цех – я упъти старец в синя рубашка, който бе застанал до огромен шкаф с чертежи. – Минете направо оттук. Третият – той днес е именник. Направо, след това вдясно. Голямата сива постройка.

Всички постройки, които забеляза Зоя след като влезе в двора бяха големи и светлосиви. Тя отмина две постройки и се отправи към третата.

При входа на третия цех една старица в бяла престилка с прахосмукачка в ръка мърмореше, събирайки със своята машинка някаква нечистотия:

– Измърсиха веднага... В цеха не бива да се влиза. Не разбират: Нали заводът...

В цеха бе прохладно, светло и безлюдно. Имаше шум, но не рязък, дразнеш, а смекчен, някак си делови. Машините работеха безшумно; всичките им въртящи се и движещи се части се движеха като в сън. Звук издаваше само обработваният метал. Той бе обливан обилно с някакво бисерно-бяло масло, но въпреки това протестираше, хлипаше, понякога дори тихо стенеше.

Зоя обходи всички машини, но не видя никакъв човек. Всички бяха излезли. Нямаше човек, който да и обясни смисъла на това чудо на съвременната техника.

Огромното помещение беше съвсем празно.

Зоя огледа навсякъде. Тя забеляза, че от един отвор от ъгъла изскачаха някакви късове метал, Те се появяваха през строго определен промеждутък от време, както кукувицата на старинния часовник, който бе окачен на стената в тяхната къща. Но кукувицата произнасяше своето „Ку-ку“ и отново изчезваше в кръглата дупка, за да се покаже след миг пак, а металните късове скачаха на близката машина.

Зоя се приближи, Машината поемаше металното парче с железната си ръка и го поставяше на масата. Приближаваше се машина с половин дюза въртящи се свредели. Миг – и късчето с шест провъртени дупки бе предадено на съседната машина, а на плота на първата вече лежеше ново метално парче, очакващо своята съдба.

На съседната машина на парчето метал бяха издълбани някакви хлебове, след което то незабавно бе предадено по-нататък, дето бе отрязана част от него; в провъртените дупки се появяваше нарез, част от повърхността му бе шлифувана и придоби гланц.

Зоя следваше металния къс, който пред очите ѝ се превърна в готова част. Последната изчезна в един отвор на стената.

Такива отвори, както забеляза Зоя, имаше много. Различни части бързаха всяка към своя отвор и изчезваха от погледа. Това приличаше на фокус, който се демонстрираше в обстановката на напрегната производствена работа, Машините работеха делово, без да губят нито секунда скъпоценно работно време.

Мяркаха се зъбчатите колела и железните късове; подскачаха от машина на машина изработваните части, като топки... на Зоя и се

зави свят, Тя се облегна на нещо и за миг затвори очи. По изменението на шума разбра, че нещо се бе случило. Нарушен бе нормалния ход на работата.

Отваряйки очи, Зоя видя, че машината на която се бе облегнала, бе спряла. След нея спря другата, следващата и така нататък – докато не спря целия ред машини, изключвайки се от процеса на работата.

Наоколо работата вървеше, частите преминаваха през машините и изчезваха в отворите на стената, но един отвор оставаше празен: от него не излизаха метални късове.

Зоя се мъчеше да си спомни какво се бе случило, когато изведнъж се разнесе силен глас, с нотки на раздразнение:

– Отместете се от машината... Нима не виждате?

Тя направи крачка встрани.

Веднага машината, от която тя се отдръпна, предаде обработената част на следната машина, тя провъртя кръгла дупка и предаде частта по-нататък. Всичко заработи, всичко започна да се движи.

– Добре, одобрително каза гласът. – Но други път внимавайте. Машината можеше да ви нарани ръката. Как можахте да си поставите ръката на плота, където се работи.

Чудно внимателна машина! Спря, за да не я нарани.

Тя бе готова да се извини. Но гласът изчезна. Зоя отново остана сама сред неспирно работещите машини.

Ней ѝ стана почти страшно.

– Чуйте – извика тя, обръщайки се към празната зала. – Аз бих желала да поговоря с вас.

– Добре, – раздаде се от свода на помещението същия висок глас. Сега ще дойда.

Това приличаше на разговор с божество, което благоволява да слезе при човека.

Но божеството се оказа човек на средна възраст и със среден ръст, облечен твърде скромно. Като поздрави старицата, която все още се суетеше около входа с прахосмукачка в ръце, и размени с нея някаква шега, човекът влезе и с хазяйнически поглед огледа работещите машини.

Зоя му обясни коя е и какво дири.

– Добре познавам вашия баща – каза той. – Значи, вие сте журналистка? Това е също добра специалност... Бобров не е идвал днес в завода, това е първо. А след това, този не е третият цех, а втория – това пък е второ. Ако желаете да видите третият цех, който днес бе пуснат в работа, елате с мен. С удоволствие ще ви го покажа. Аз съм нещо като началник на трите цеха едновременно.

Третият цех, в който я заведе спътникът ѝ, представляваше също огромно светло помещение, като втория. Но тук машините – както тя още щом влезе, забеляза – бяха някак по-особени: по-малки, пък и не приличаха на обикновените. Тук нямаше никакъв шум: долавяше се само слабо шумолене, като при тих дъждец.

– Какво се прави тук – попита тя, оглеждайки частите, които плуваха във въздуха между машините.

– Обработка се метал, – поясни ръководителят на трите цеха. – Само че без инструменти. С електричество. С електричество се пробиват дупките, отделя се съвсем тънък слой, извършват се десетки извънредно фини манипулации. Ние можем например да

отделим от това парче метал, слой с дебелина един атом или да направим дупка до хилядна част от милиметъра. В това помещение се изработват най-фините части на съвременните селскостопански машини: часовници, с каквито са снабдени всички комбайни, автомати, които отчитат броя на зърната, преминаващи през машината, и определящи средното тегло на събираното зърно и така нататък.

– Поразително! – прошепна Зоя. – И всичко това се прави без всякакви инструменти?

– Чудното не е това, – разсмя се нейният спътник. – Съветската промишленост отдавна е усвоила електрообработката на металите. Впрочем, това е рожба на съветската техника. Но удивителното е това, че успяхме напълно да автоматизираме този фин процес и при това не на една машина, нещо което вече отдавна е постигнато, а в рамките на цял цех. Ето това е заслугата на Института по автоматика и телемеханика, където работи Бобров, когото търсите! Те са цяла група... По-точно, няколко групи ентузиазирани автоматици. Бобров възглавява една от тях, трябва да се признае – най-инициативната.

Зоя минна през цеха. Тя съжаляваше, че досега малко се бе интересувала от техниката. Заобикаляше я цял един свят от непонятни неща. Единственото, което ѝ се струваше познато бе изображението на черепа с кръстосани кости върху желязната врата, която водеше, очевидно, в трансформаторното отделение. Щом Зоя наближи вратата последната я предупреди:

– Внимание. Високо напрежение!

Говорещата врата я накара да си спомни за Бобров. Естествено, това беше негова измислица.

Началникът на трите цеха я въведе в кабинета си, който се намиреше тук, в галерията на третия цех. Това беше не голяма кабина, с малка работна маса в нея и табло за управляване. През голям прозорец се виждаше целия трети цех, а двата телевизионни екрана позволяваха да се вижда всичко, каквото се вършеше в двата останали цеха. На екраните Зоя видя безкрайни редици станове и нито един човек.

– Когато вие така непредпазливо се облегнахте на стана – любезно обясняваше на Зоя спътникът ѝ – последният спря и веднага позвъни. Аз погледнах на екрана и ви помолих да се отдръпнете.

– Но той би могъл сам да ме предупреди, този ваш стан – каза Зоя. – В такъв случай аз не бих го и докоснала.

– Разбира се, това е възможно, – съгласи се събеседникът ѝ – обаче ние избягваме излишните устройства. Пък и случаите, когато някой протяга ръката си към машината, преди автоматът да е спрял, са твърде редки.

Зоя погледна изпитателно говорещия. Не, той вероятно не възнамеряваше да я „подмята” – гласът му беше напълно сериозен. След като му поблагодари и се сбогува с него, Зоя забърза към конструкторското бюро. Но баща ѝ не беше вече там. Работният ден бе вече завършил.

ПОСЛЕДНИ НОВИНИ

Като излезе от вратата на завода Зоя се отпрати към зелената лимузина. Тя стоеше на същото място, където я бе оставила.

Изобщо машината вече не проявяваше никаква самостоятелност. На Зоя това се стори дори странно. Тук сякаш имаше някакво отстъпление от присъщите за вещите на Бобров правила; някакво нарушение на реда.

Впрочем, Зоя скоро се убеди, че няма никакви основания за подобни заключения.

Отляво тя забеляза бензиновия резервоар на една автомобилна спирка. Тя реши да попълни запаса си от бензин, като същевременно замоли да прегледат предната лява гума, която някак хлопаше по асфалта. Техникът бързо залепи външната гума.

– Можете ли ми каза колко е сега... – обърна се той с въпрос към Зоя.

Но преди да бе успял да завърши фразата си, от лимузината познатият глас високо съобщи колко е часа.

Техникът с учудване надзърна през прозорчето на колата. След това той се почеса по тила, а лицето му придоби още по-забъркано изражение. Това бе последното нещо, което Зоя тръгвайки запомни. Днес ѝ бе съдено да се учудва и да учудва другите.

Но списъкът от изненади през този ден не бе завършил. Седейки зад кормилото Зоя мислеше за това, къде да съобщи за изчезването на Бобров (разбира се, не на постовия милиционер?), когато изведнъж забеляза, че колата бе спряла по средата на шосето. Към нея се запъти човек в милиционерска униформа. Другарят му с вдигната ръка стоеше на около пет крачки от нея. Зоя не бе забелязала сигналите му и би минала покрай него, ако зелената лимузина не бе изпълнила послушно заповедта,

„За втори път се записвам“ – разсърди се на себе си тя. – Кормилото не е писалищна маса, а място за шофьора. Тук не е място за размишления. Загубана такава...”

В този момент, милиционерът който беше вдигнал ръката си я спусна надолу и колата веднага потегли. Зоя хвана спирачката и окончателно спря колата.

– Чудно, – каза първият милиционер, обръщайки се към другия – девойка кара колата. А казаха, че тя е без пътници и без шофьор. Вашето право за шофиране?

Зоя извади книгата, които удостоверяваха нейните права на шофьор – любител.

– Така, всичко е в ред. Тази кола ваша ли е?

– Не, това е колата на инженер Бобров – твърдо отговори Зоя.

– Точно тъй, правилно, – каза милиционерът, без да се учуди. – Къде отивате?

– Търся Бобров...

– Тъй ли – каза милиционерът – ние също го търсим... Почакайте малко!

И той се запъти към будката, намираща се отстрани на шосето,

– Вие искате да позвъните? – извика след него Зоя. – И в колата има телефон.

– Много добре – каза, връщайки се, милиционерът. – Той отвори вратичката, протегна ръка и взе телефонната слушалка.

ПОЛЗАТА ОТ ОБЯВЛЕНИЯТА

Тя повече не се унасяше, управлявайки колата. Това беше много опасно. Настъпи времето на т. н. „пик“, когато след завършването на

работното време, улиците на големия град са особено оживени от движението.

Ниската, спретната кола вървеше по правата аутострада без спирки. Когато приближаваше пресечка, настилката започваше постепенно да слиза надолу, и пред самия кръстопът автомобилът на Зоя се вмъкваше в широк тунел, осветен с невидими лампи така, че не се забелязваше никаква разлика в сравнение с дневната светлина. Понякога, обратно, Зоя профучаваше през кръстопътя по полегатия гръб на асфалта, докато напречното движение протичаше отдолу под гумите на нейната кола.

Само в централната част на града, където се строеше огромно здание, колона от десеттонни камиони, която не бе успяла да вмъкне края си в широката врата, забави Зоя. Хвърляйки поглед върху оградата около постройката, Зоя забеляза едри букви, които я накараха да потрепери. „Бобров” – бе напечатано на залепения афиш, а отгоре и отдолу личеха редове, напечатани с по-дребен шрифт,

Онова, което последва приличаше на откъс от комичен филм.

Отзад свиреха и шумяха. Но Зоя, която бе приближила афиша изглежда, че не чуваше нищо, поне до момента, докато не прочете обявата до края.

Добре че последната беше къса. Гумения буфер на появилия се неизвестно откъде влекач, вече побутваше отзад колата ѝ.

Под нестройния хор от различни възгласи Зоя напусна непозволеното за спиране място, като този път мина без намесата на милицията.

„Голямата аудитория на Политехническият музей“ – повтаряше тя на себе си. – Всесъюзно дружество за разпространение на научни и политически знания. Лекция от инженер Бобров. Днес 7.30 часа.”

– Седем часа и тридесет и една минута! – съобщи гласът от лимузината, щом спря до входа на Политехническият музей.

Тя дори не успя да съобрази дали бе помислила за това колко е часа, или услужливият механизъм започва да дава справки, преди мисълта за времето да е дошла до съзнанието на човека.

Оказа се, че всички билети са разпродадени и само журналистическата карта на Зоя ѝ отвори вратата на аудиторията за последното празно място от тези, запазени за администрацията.

Салонът бе препълнен и шумът бе твърде оживен. На всеки случай тук бе по-шумно, отколкото в цех № 3.

Мястото на Зоя бе отпред – точно срещу празната още катедра.

След като настани Зоя, старият разпоредител съобщи, че Бобров, който винаги е бил извънредно точен, днес по неизвестна причина е закъснял вече пет минути. Обадили са се във вилата му, но от там отговори...

Зоя се накани да съобщи, че Бобров е изчезнал и го търсят, когато изведнъж влезе... самият Бобров.

Зоя се досети, че това е Бобров по аплодисментите, от които салонът загърмя, и още повече – от пълната тишина, която последва след аплодисментите. Така се посрещат само познати и популярни лектори.

Бобров беше висок, плещест човек, с едри черти на лицето. Той бе облечен със светло-сив костюм, и държеше в едната си ръка шапка, а в другата чанта, препасана с каишки. Като постави и

шапката и чантата на катедрата, той, след като се извини набързо за закъснението си, веднага започна лекцията си,

Всичко стана така бързо – отвори се малката странична вратичка, през нея влезе Бобров, който след няколко мига се намери до катедрата – че Зоя не успя да каже нищо на разпоредителя. Впрочем, и той изчезна някъде, до нея нямаше никой. В салона настъпи тишина.

ЛЕКЦИЯТА

Със спокойни движения Бобров вадеше от чантата листове и ги нареждаше върху катедрата, като през това време продължаваше да говори. Той натисна някакво копче и светлината в салона угасна. Някакъв екран над катедрата се освети и по него се задвижиха сенки. Сега се виждаха само екранът и самият докладчик, осветен с матова сребристи светлина, която неизвестно откъде падаше върху катедрата.

Той говореше за това, как отначало човек работеше на стан, държейки инструмент в ръката си. И на екрана се виждаше този смешен стани, който само обръщаше обработвания материал, а човекът извършваше всичко останало. И все пак това наивно устройство твърде много увеличаваше производителността на труда и то именно подготви изобретяването и построяването на други, много по-усъвършенствувани механизми. Ако не беше това примитивно станче, не бихме имали днес съвременните сложни машини.

Сега Зоя, както и всички останали слушатели в салона, видя как човешката ръка загуби обикновените си очертания, стана по-праволинейна, възлеста, докато най-последно се превърна в парче

метал в желязна ръка. В тази ръка, в нейния железен юмрук, се намираще, както и по-рано, стиснато резало, обаче, човешките ръце пак се освободиха и самият човек стоеше свободно до стана и само регулираше работата; му.

– Изнамереният от руските майстори супорт – се чуваше гласът на Бобров – приспособление, което държи инструмента, бе нова, важна крачка напред по пътя на освобождаване човека от тежкия физически труд. Обаче станът със супорт изискваше непрекъснато наблюдение и все още значителни физически усилия от страна на човека.

И действително, на екрана се виждаше, как работникът непрекъснато обикаляше около стана, сваляше и поставяше на него тежки подготвени вече материали, и готови изделия.

– Като по-нататъшна стъпка се яви станът-автомат. – В гласа на Бобров започнаха да звучат тържествени нотки.

– Е, да, – усмихна се Зоя, като следеше непрекъснато екрана – това което не е автомат, за Бобров изобщо не е механизъм.

– Той освободи човека почти от всички грижи, с изключение на една – да осигури редовна работа на стана и да подава и сваля изделията, които се работят. И най-фините манипулации, които не са по силите и на най-изкусните човешки ръце, се извършват от станове автомати. Тяхната производителност е толкова голяма, че само един-единствен стан може да замести един стар цех, в който се работи ръчно. Ето защо тези умни, самоуправляващи се и самоконтролиращи се механизми получиха такова голямо разпространение в нашата страна. Обаче, – продължаваше Бобров, и гласът му напрегнато звънтеше – замахът на социалистическото

строителство е толкова голям, че и тези самоработещи станове се оказаха негодни да осъществят, поставените пред нашата промишленост задачи. И ние започнахме да пуцаме в действие в нашите заводи цели автоматични конвейерни линии – серии от станове, които извършват всички необходими манипулации върху дадената част и автоматично я предават един на друг.

Зоя видя на екрана познатата вече картината: детайлът пътешествува на лентата на конвейера, който я отнасяше някъде по-нататък.

– От автоматичната поточна линия, преходът към автоматичния цех е естествен.

На зрителите бе показан третият цех на „Самоходен комбайн”, пуснат днес.

– Но и това не е последния етап по пътя на непрекъснатото развитие на съветската техника – каза Бобров.

Екранът стана чист, в салона светна. Накуцвайки, Бобров, крачеше надлъж покрай една голяма маса за демонстрации. Между другото, Зоя забеляза върху масата голям макет, покрит с прозрачен целофан. Последният ѝ изглеждаше познат. Това беше макетът, който тя бе видяла днес в кабинета на инженера, а може би, и друг – негово копие.

– Следващият етап, – говореше Бобров, като вдигаше като фокусник прозрачния похлупак и насочваше с пръчка представения чрез макет автоматичен завод. – Впрочем, тук няма нищо особено изненадващо. Вероятно всички вие сте чували за автоматичните електрични станции, които работят без намесата на човека, за цели енергетични системи, които работят автоматично. Много от

химичните заводи също представляват гигантски лаборатории, с огромни апарати и реторти, в които самостоятелно протичат и се регулират сложни химични процеси. Известни са захаропроизводителни и хлебопекарски заводи, в които човешка ръка изобщо не се докосва до продуктите и произведенията. По-сложно, разбира се, се автоматизира машиностроителен завод и някои други предприятия. Обаче и това е осъществено, особено ако тези предприятия са специализирани, т. е. изкарват продукцията от един определен вид. Ето пред нас се намира завод, който произвежда тръби, така необходими за нашата страна.

Бобров замахна с пръчката на завода и, очевидно, който малко преди това неусетно се бе появил, натисна някакво копче, тъй като макетът изведнъж оживя и се превърна в малък завод, кипящ от движение, но, разбира се, безлюден.

Парчета метал, с размери на шоколадени бонбони, натоварени на вагончета-платформи, карани от електровоз-играчка се докарваха до естакадата, където бързо и автоматично се разтоварваха върху лента. След това и те един след друг изчезнаха във вътрешността на завода, като хлебчета в фурна. Вътре в завода горяха миниатюрни пещи, въртяха се прилични на въртележки машини, а от другия край на завода, подобно на макарони, в безкраен поток излизаха готови тръби с различни диаметри, нарязани акуратно на еднакви парчета. Също така автоматично те биваха нареждани на малки вагончета-платформи, които биваха извозвани от завода от друг електричен влак-играчка.

Всичко това действително приличаше на фокус.

– Всичко това, което става пред очите ви, може да бъде увеличено и да се изпълни в производствен мащаб. Това е вече осъществено, – сега гласът на Бобров бе спокоен и сигурен – такъв завод действа... Възможно е и много повече. Институтът за автоматика и телемеханика, заедно с други изследователски институти в страната и Министерството на промишлеността са подработили проекти за няколко типови автоматични заводи, с различно предназначение. Това ще бъде първото в света автоматизирано производство в даден отрасъл. Не мислете, обаче, че в такива заводи хората ще бъдат съвсем ненужни. Такива ще има, но твърде малко и главно за управляването на различните звена в производството, при което ще им бъдат в помощ многобройни уреди-автомати.

Зоя си спомни за началника на трите цеха от „Самоходен комбайн” и за старицата с прахосмукачка в ръце... Наистина хората в предприятията, проектирани от Бобров и неговите другари съвсем няма да бъдат много.

Следва края

Изчезването на инженер Бобров

Научно-фантастична повест

В. Сапарин

Началото виж в кн. 5- 6, 7 и 8, год. II на сп. „Наука и техника за младежта”.

– Така, като увеличава производството и освобождава работниците от физическия труд, новата съветска техника подпомага заличаването на синорите между умствения и физическия труд.

В салона се разнесоха аплодисменти, докладът обаче не бе още завършен. Бобров със същото увлечение говореше за автоматизацията в най-изненадващи области.

– Във вилата ми, – каза той между другото – ме обслужват толкова много невидими механизми, че според пресмятанията ми, те заместват най-малко дванадесет души. Аз сам водя цялото си домакинство, и това ми отнема съвсем малко време, и още по-малко грижи.

„Ето защо ме покани при себе си във вилата – помисли Зоя. – Това също е своеобразен експонат.”

Бобров пак натисна някакво копче и екранът отново се освети. Пред слушателите и зрителите започна да се разкрива тайната на автоматичния автомобил.

– Тъй като съвременните самолети са снабдени с автопилоти, нещо, което дава възможност на летеца спокойно да предаде

управлението на автомати, а самият той да се поразходи из кабината, или пък да наmine до бюфета за пътниците, тъй и автомобилите на близкото бъдеще – със сигурност твърдеше Бобров – ще излизат от заводите, снабдени с авто-водачи.

За да се движи автомобилът сам по шосето, достатъчно е на асфалта да бъде начертана бяла линия. Фотоклетка, свързана с механизма на управлението, ще придържа колата край чертата. Може да не бъде нарисувана черта, а да се прекарат по самия път метални линии-жици, при което вместо от фотоклетка колата ще се управлява от радиолокатор. Локаторът и фотоклетката ще спират колата пред светофара или пред всяко препятствие, а дори ще я карат да заобикаля, разбира се, в определени граници. Автомобилът е много гъвкав механизъм. С преместването на дадено лостче машината може да бъде лишена от способността самостоятелно да заобикаля препятствията – тя просто ще спре пред тях. По такъв начин един единствен шофьор ще може да води колона от десет или двадесет натоварени коли. Той ще управлява първата кола, а всички останали ще повтарят нейните движения – ще спират след нея, или ще продължават пътя си по-нататък, ще ускоряват или ще забавят хода си, като ще спазват по пътя строго определено разстояние помежду си.

На екрана смешно пълзеше по рисувано шосе верига от рисувани автомобили.

Бобров запали осветлението в салона.

– Дори когато водачът на колата сам я управлява, все пак автошофьорът не трябва да бъде напълно изключен. Той ще спасява водачът от много неприятности, които могат да му се

случат в момент на разсеяност. Ако машината притежава автошофьор, сблъскванията са изключени. Точно така е направена моята кола, която аз използвам всеки ден. По асфалтова пътечка, която води от шосето до самия вход на вилата ми, са нарисувани бели линии. Връщайки се в къщи аз често спирам колата преди да стигна до вилата, пущам я сама да се прибере, а сам си отивам пеш, за да се разходя на чист въздух. Щом пристигна във вилата, намирам колата спряла до терасата на последната. Но, – в гласа на лектора прозвучаха хумористични нотки – понякога човек може да стане жертва на прекомерното си увличане в автоматиката. Днес с мене се случи нещо подобно, Заранта станах рано – днес имам свободен полуден – и реших да се подготвя за лекцията си на брега на Гълъбовото езеро, като пътъм смятах да се отбия да видя един от приятелите си. И ето че ми се случи досадно и смешно нещо. Стори ми се, че една от гумите хлопа нещо по асфалта – не е достатъчно добре напомпана. Спрях колата наред с шосето, слязох от нея, обиколих, я отвсякъде, като очуквах с върха на обувката си всяка гума. Когато чукнах задното колело, от получения удар машината тръгна внезапно, като постепенно ускоряваше движението си. Аз се затичах след нея, виках подире й... Това беше, разбира се; смешно и глупаво. Колата не обърна никакво внимание на моите викове и скоро се скри от очите ми, като отнесе шапката ми и материалите за днешната ми лекция. Вероятно поради сътресението, лостът на автошофьора се е освободил – той беше малко разхлабен – и механизмът е влязъл в действие. Все пак аз реших да последвам колата, като смятах, че някъде по пътят ще я спрат. Но, за да съкратя пътя, аз тръгнах през гората, където

прескачайки някакъв ров си навехнах крака. Много време би отнело да ви разказвам как излязох от това смешно положение и се намерих тук, макар и с пет минути закъснение. Но, представете си моето учудване, когато до входа забелязах моята лимузина, която акуратно и навреме ми достави не само шапката, но и материалите за лекцията.

Салонът загърмя от смях. Повечето от слушателите не знаеха как да приемат това – като шега, или като технически парадокс, който чака своето разрешение.

– Ех, това вече прилича на приключенията на барон Мюнхаузен – произнесе съседът на Зоя, плешив шишко, който се смееше до сълзи.

Вдигнатата в салона ръка привлече вниманието на лектора,

– Вие сте допуснали грешка – каза вдигналият ръка млад човек, облечен в пъстро спортно сако, очевидно студент. – Приписахте на колата си много голяма самостоятелност. Вие казвате, че сте ѝ викали – аз бих желал да зная какво сте ѝ викали, какви думи. Тя не ги ли разбра, или пък ѝ са се сторили недостатъчно убедителни?

Всички се смееха. Само Бобров стана изведнъж сериозен. С движение на ръката си той успокои салона.

– Вие сте прав – каза той, обръщайки се към студента. – Аз действително постъпих хлапашки: да викам подир машината! Това се дължи на забъркването ми. Но вие дадохте една прекрасна идея. Разбира се, машината трябва да се подчинява във всичко на господаря си; дори и на неговия глас. При масовото пуцане на коли с автоводители, подобни случаи могат да се повторят. А всъщност, нищо не струва да се направи така, че когато се извика на

машината „стой!” – тя да спре. Целесъобразността на подобно приспособление се доказва от днешния случай.

Последваха и други въпроси. Бобров отговаряше на всички все така спокойно и делово.

Лекцията свърши.

Част от слушателите се запъти към изхода, а около лектора, както винаги става, се събра малка група хора.

Зоя забеляза тук лица в униформата на служащите по регулиране на уличното движение. Като наближи групата тя чу как един от тях възхитено говореше:

– Знаменити кола! А най-важното – съблюдава правилата за движението. Само че колелетата ѝ преминали в другата половина на шосето. Ако това не бе се случило, тя би се движила така, сякаш я управлява шофьор. И не би обърнала внимание върху себе си.

– Тъкмо в това се състои работа – отвърна Бобров, усмихвайки се – че колата се е движила по линията, която разделя шосето на две части. А тази кола е пробна и за нея няма специално шосе, освен оня откъс край моята вила. Но как се отзовала пред Политехническият музей, аз не мога да разбера. Предполагах, че ако не я задържат тя ще пристигне във вилата, тъй като там на шосето има завой, направен специално за нея.

– На този въпрос аз мога да ви отговоря... – каза милиционерът.

Но той веднага се огледа и забеляза Зоя. В неговото лице тя позна милиционера с когото бе разговаряла днес.

– Впрочем, най-добре ще е да ви разкаже всичко самата виновница.

– Здравейте другарко Виноградова – произнесе инженерът, подавайки на Зоя ръка. – Аз трябва да ви се извиня.

– Моля ви се, дребна работа, – възрази Зоя. – Нали вие сам токущо разказахте, че сте претърпели неприятна случка. Но как ме познахте? Ние сме разговаряли само по телефона.

– Е, щом автоматът, който ви е пуснал във вилата в мое отсъствие ви е познал, то нали все пак аз съм човек и значи ще съм по-умен от своите собствени механизми. Много съжалявам, че ми липсва възможност да демонстрирам пред вас всичките си хрумвания. Но аз съм на вашите услуги и беседата, за която ме бяхте помолила, може да се състои когато пожелаете.

– Впрочем, – засмя се девойката, – моето любопитство в това отношение е вече почти удовлетворено. Аз зная за вашите работи почти всичко, което желяех да зная, аз бях във вашата вила запознах се с автоматично действащата енергосистема на третия, а също и на втория цех от „Самоходен комбайн”, цял ден се разхождах с вашия автомобил и най-последно чух вашата лекция. Остава само да ви задам няколко въпроса, въпросите които задават всички журналисти. Вие навярно знаете, че колкото и подробно и изчерпателно, според вас, да сте разяснили някакъв въпрос, журналистът винаги ще намери въпроси.

– Вие винаги ли така изчерпателно проучвате даден въпрос, преди да напишете статия във вестника.

Зоя се посмути.

– Разбира се, при всички случаи така бих постъпила – промълви тя най-последно, – но... изобщо, когато пристигнете във вилата си, секретарят ви всичко ще ви разкаже. А сега аз ви каня на гости. Цялото ми семейство – и баща ми, и майка ми, и братята ми – с

удоволствие ще чуят разказите ви. Вие сте длъжен да ми върнете визитата, щом не можахте да ме посрещнете в къщи. Нека определим ден, и вашият секретар ще ви напомни грижливо.

– Какъв секретар? Ах, този... Знаете ли, аз го наричам „механическа памет”. Но вашето определение наистина е посполучливо. Тъй като той не само слуша и напомня, но и предприема известни действия...

...Залата опустя. Последни си отидоха, козирувайки, Остапчук и другарите му. Асистентът на Бобров прибираще макетите и поставяше в кутията ролките с кинолентите.

– И тъй, знаете ли какво? Да отидем у вас, ако вашата покана е все още в сила, – каза Бобров и аз всичко ще ви разкажа.

ПОСЛЕДНИТЕ РАЗГАДКИ

Разговорът продължаваше вече половин час. Накратко бяха разказани приключенията на Зоя и на самия Бобров. Бащата на Зоя, както се изясни, вече се бе срещал с Бобров в завода, при конструирането на цеховете-автомати. Освен това, той бе изнамерил приспособление за автоматично регулиране работата на комбайна, в зависимост от урожая на жънатата нива, и се бе консултирал по този въпрос с института по автоматика, където също е разговарял с Бобров. След като бе изчерпана и тази тема, Бобров се обърна към Зоя:

– Но, да чуем вашите въпроси, другарю журналист?

– Ах да, – каза Зоя, – почти бях забравила. Първо: вие казахте, че автоматът ме е познал и ме е пуснал във вилата. А как вашият вратар или пазач, не зная как би било по-добре да се нарече, познава посетителите?

– Но, – каза инженерът, като бъркаше с лъжичката в чашата – това е съвсем просто, След като разговарях с вас по телефона аз прелистих „Огонек” и видях там вашата статия и под заглавието вашия портрет в рамка – това списание има тази практика. Аз изрязах вашата снимка и я дадох на вратаря, както вие го нарекохте, да ви пусне безпрепятствено във вилата. Аз исках да проверя работата на този механизъм.

– Но как пък той...

– Действува ли? Той просто сравнява вашия образ с фотографията. Нужно е да съвпадат известно количество точки. Снимката е била сполучлива и той ви е познал, А той може и сам да фотографира. Щом се върна във вилата, аз ще получа снимките на всички лица, които са били там в мое отсъствие. И вашата снимка също. Надявам се, че ще ми позволите да я запазя за спомен?

– Но за това аз би трябвало да позирам пред обектива на някакъв апарат?

– Именно това сте сторили.

– Но кога?

– Когато... Когато сте натиснали бутона на звънеца на външната врата. За да натиснете бутона, трябва да застанете точно пред обектива. А щом пък натиснете бутона вие привеждате апарата в действие.

– А ако някой се прехвърли направо през стобора – се обади по-младия брат на Зоя, който се интересува от този „проблем” – без да натиска звънеца?

– Е, за такива гости аз имам други приспособления – възрази инженерът. – Звънецът е за поканените. Изобщо това е нещо повече от шега...

– Но как пък вратата се отваря пред колата? Тук фотоокото не може да помогне. Всички коли от тази серия са еднакви.

– От клаксона. Той има определен тон. Уред – резонатор. Настроен на същия тон, той включва механизма на врата автоматично. Това е също един вид шега. Мен ми се искаше вилата да няма ключ.

– А вие когато се прибирате въщи също ли свирите с клаксона?
– усмихна се майката на Зоя, наливайки на гостенина чай. – Не е ли това твърде сложно? Ключът е може би по-просто.

– Мен моите неща ме познават. Те – усмихна се инженерът – се стараят, ако мога така да се изразя, да ми услужат, преди да съм ги погледнал. Ето това вече не е шега, а сериозно удобство. Можете да попитате за това Зоя Владимировна.

– С удоволствие потвърждавам – усмихна се Зоя. – И трябва да призная, че след посещението във вашата вила, всичко у нас, в нашия дом, ми се струва някак неудобно, Приближавам се до библиотечния шкаф, а той не се отваря. Излизам от стаята, а светлината не изгасва. А до сега аз мислех, че нашата квартира е твърде удобна.

Разговорът взе шеговит характер. Гостът отговори още на няколко въпроса и започна да се сбогува.

Изведнъж Зоя си спомни за онова, което я безпокоеше през целия ден.

– Вие не отговорихте на най-важния въпрос – възкликна тя, – за часовника.

– Вие имате предвид „справочникът за времето“? Този въпрос е по-сложен – Бобров бе застанал в средата на стаята, оправяйки периферията на шапката си. – Но аз ще ви обясня това накъсо. Вие

знаете, че дейността на мозъка е придружена от съвсем фини електрични процеси. С помощта на специални уреди учените са успели да регистрират електричните колебания в мозъка и използват тези данни за разпознаване на нервните болести. Разбира се, електричните трептения в мозъка не могат да отразят изключително сложните по своето естество чувства и мисли на човека. Дейността на мозъка е твърде сложна и разнообразна, за да може да бъде разкрита само с помощта на електричните явления. Но използването на тези явления в някои прости случаи е възможно. У съвременния човек се е изработило нещо подобно на рефлекс – от време на време възниква остро желание да знае колко е часът. И аз успях да отделя от хаотичната картина на електричните токове на мозъка, характерните електрични трептения свързани с това движение на мисълта. Останалото беше вече просто. Да се конструира специален приемател, който да хваща и усилва само тези сигнали и да се включи в механизма на обикновените „говорещи часовници”, беше само въпрос на техника. Аз обичам подобни главоблъсканици. Те ме занимават, както и другите шахматни задачи...

Зоя с неволно уважение огледа високата фигура на инженера. Тя си спомни младия инженер от Управлението на затворените станции. Ето това са представителите на съветската техника, новото поколение инженери: за тях няма нищо невъзможно. Въпрос на техника! Ако е нужно те ще създадат автоматична аварийна помощ, ще накарат машината да слуша гласа на човека и да предугажда неговите мисли – стига това да е целесъобразно и да освобождава човека от механическите усилия, да го освобождава за творчески труд.

„Човекът е роб на машината”, провъзгласяват „интелигентите” от капиталистическия свят на XX век. – „Машината закрепостява човек”. Долу машините”.

А тези хора, представителите на невиджаната в света, нова съветска интелигенция превръщат машините в послушни слуги на свободния човек.

Увлечена в разсъжденията си, Зоя не забелязваше, че Бобров отдавна вече стои пред нея.

– Извинете ме още веднъж, – каза той, подавайки своята широка ръка. Каня ви на гости във вилата – заедно с цялото семейство. Всички вече се съгласиха. Остава да дадете вие съгласието си.

Те излязоха на двора. Там се намираше познатата на Зоя зелена кола.

Цялото семейство излезе да изпрати инженера.

– А над какво работите сега? – попита Зоя.

– За това е рано още да се говори, – усмихна се инженера. – Но, щом работата бъде завършена и може да се пише за нея, аз, – той погледна Зоя – първо на вас ще съобщя. Това ще бъде истинска сензация. Само че съветска.

Той седна в колата и си постави ръкавиците, които се намираха на предното седалище.

Зелената лимузина потегли, излезе на улицата и изчезна в потока от автомобили.

Край

Полет по планетите

Научно-фантастичен разказ

академик В. А. Обручев

Неотдавна имах интересен гост – един от летците на Главната дирекция за северния морски път. В полетите си над Ледовития океан те изучават състоянието и преместването на ледените полета и намират удобни пътища за корабите, пътуващи от запад и изток до сибирските пристанища за докарване на стоки до устията на големите сибирски реки, за снабдяване работниците от полярните станции и местното население и за откарване разни товари, пристигащи по сибирските реки.

Този летец е идвал при мен преди Отечествената война, когато участвуваше в полярните разузнавания по изучаването на „недостъпния полюс“ и търсене на непознати земи сред ледовете – земите на Андреев и Санников. Сега, след толкова години, той пак ме споходи,

– Неотдавна се завърнах от много интересен, дори необикновен полет – ми каза той, след като се поздравихме.

– Да не сте намерили, най-последно, загадъчната земя на Санников¹ – зарадвах се аз, – на кое място? Като угаснал вулкан ли, както сам я описал в романа си?

– За съжаление, още не сме намерили земята на Санников – усмихна се моят гост. – И боя се, че тая земя вече не съществува, че тя, както твърдят нашите хидролози, се е смिला, поради потъването на Арктика.

– Да, те мислят, че тая земя се е състояла от изкопаем лед както някои други острови в Ледовития океан, които се стапят пред очите ни и изчезват. Но досежно Земята на Санников, това трябва тепърва да се докаже.

– Ние бяхме много по-далеч, отколкото мислите. Аз участвах в изследователски полетът до вътрешните планети от нашата слънчева система.

– Какво казвате?... С какъв самолет?

– Ракетен, с реактивно действие. И полетът бе сполучлив. Както виждате, завърнах се здрав и читав.

– На коя планета бяхте? Навярно най-напред на нашия спътник – Луната.

– Луната е интересна само за геолозите. На нея няма нито въздух, нито вода – никакъв живот. Ние бяхме много по-далеч – посетихме Венера и Марс.

– Това се казва полет! Разкажете каква е скоростта на движението, как ракетата излита и слиза, как е защитена срещу космичните лъчи. Каква е апаратурата ѝ?

– Рано е да се говори за това. Ракетата със всичките си особености е наше съветско постижение от последно време, Ето всичко, което може да се каже.

– А за наблюденията ви на планетите?

– Може. Скоро ще бъде публикуван научен отчет от нашите учени – участници в полета. Аз мога да ви предам само своите впечатления – не на учен, а на помощник щурман, който със собствените си очи е гледал и слушал някои обяснения на учените – на астронома, геолога, палеонтолога.

– Разкажете! Ще слушам с най-голямо внимание.

* * *

– Най-напред – започна разказа си летецът – се насочихме към Венера. Няма да описвам целия ни път, пък и вас, зная, повече ви интересува какво сме видели на самата планета.

Когато приближавахме Венера, аз предадох дежурство и, да си призная, тъй дълбоко заспах, че не видях как изглежда тази планета от близко разстояние. Събудих се, когато вече се промъквахме през завеса от гъсти мъгли, които я обвиваха. А когато излязохме от тях, видяхме пред себе си пейзаж, който твърде много ни напомни земния, нейде в Индийско море: големи, зелени планинисти острови между широки протоци, сякаш летяхме на голяма височина над Ява, Суматра, Целебес и Борнео, Ракетата слезе върху водата край брега на голям остров. Естествено ние не можехме да разчитаме, че ще срещнем на планетите приготвени за нас аеродруми. И затова нашата ракета беше приспособена за слизване и излитане от вода. Брегът, до който бяхме слезли, се оказа нисък и достъпен.

Веднага привлякоха вниманието ни едри плувачи животни, подобни на големи черни лебеди с дълга шия и малка глава на широко тяло. Но когато се доближихме до едно от тях, забелязахме, че шията и тялото на тоя лебед бяха покрити не с пера, а с гладка, лъскава кожа и че вместо дълъг и плосък клюн той разтваря зъбеста уста. Това бяха грамадни влечуги, подобни на плезиозаврите по Земята, както ни обясни нашият палеонтолог.

Докато нашата ракета бавно плуваше към брега, ние забелязахме, че във водата се мяркат риби, различни по вид и големина, плават реснати медузи, главоноги мекотели с големи

пипала, малки костенурки... Над спокойната водна повърхност непрекъснато прелитаха, дребни и едри прилепи и по общ изглед, и по летеж. Само главите им бяха по-големи, и в раззиналите им уста се виждаха остри зъби. Когато някое от тях улавяше в летеж от водната повърхност някоя заплесната риба, друго влечуго го подгонваше, за да му отнеме пляката, трети се присъединяваше в гонитбата. През всичкото време във въздуха се мяркаха техните пъргави тела.

Като привързахме ракетата о брега, ние излязохме на просторна ливада, покрита с гъста трева и дребни храсти. Отпъкани пътечки, ту тесни, ту широки отиваха в разни посоки. Ние тръгнахме по една от тях, разбира се, със заредени пушки. След като още веднъж проверихме състава на атмосферата, свалихме кислородните си маски – можехме и без тях. Въздухът на Венера е топъл и влажен, но не затруднява дишането. Недалеч в ливадата пасяха някакви животни, към тях именно се отправихме ние. Из пътя забелязахме, че в тревата сноват малки четириноги, големи колкото котки, тъмножълти, на ивици, и много подвижни – не можехме да ги наблюдаваме.

– Навярно това са бозайници – от ранния стадий на развитие. Непременно трябва да се сдобием с някой от тях – каза нашият палеонтолог.

Пасящите животни вдигнаха глави от тревата и ни загледаха учудено. Те бяха по-високи от човешки ръст. „Игуанодони от юрския период“ – ги определи съшия учен. По обща форма на тялото игуанодоните приличат на австралийските кенгурата, но са по-едри от тях и покрити с лъскава сивозелена кожа. Главата им е голяма,

подобна на конска, шията – дълга, доста тънка, предните крака – мънички. Гледайки ни, те дъвчеха трева, която бяха заграбили с дебелите си бърни и замахваха глави. А после, изплашени кой знае от какво, хукнаха да бягат, като несръчно, но бързо се надигаха на масивните си задни крака. Палентологът ни успя да ги фотографира щом се надигнаха. Игуанодоните късаха тревата наведени, като си помагаша с предни лапи. Като се отдалечиха, те спряха, обърнаха се към нас и продължиха да дъвчат дебелите стръкове.

Във въздуха на ливадата сегиз-тогиз прехвъркваха, със раззинати зъбести уста летящи влечуги, големи колкото гъски. Аз видях как едно от тях, след като падна като камък в тревата, се издигна, държейки в зъби някакво тъмножълто животинче. Влечугото отнесе плячката си на едно дърво в съседната горичка, към която ние се приближавахме и кацна на един клон, готвейки се да обядва. Нашият палеонтолог се прицели с електрическа пушка и гръмна, влечугото изпусна жертвата си и падна заедно с нея. Когато се приближихме, двете животни бяха вече неподвижни и ние ги прибрахме, за да ги разгледаме по-подробно в ракетата.

Горичката беше от големи папрати, хвощове, растения, подобни на палми, с гъст подраст от най-различни храсти. Нашият ботаник, естествено, накърши клонки с цветовете от разните растения. По листата пълзяха голи и мъхнати гъсеници, сновяха дребни и едри бръмбари, във въздуха се носеха водни кончета и други крилати насекоми, различни по форма и цвят. Те бяха тъй много, че някои постоянно налитаха върху нас и падаха на земята или кацваха по дрехите ни та ставаше нужда да ги отърсваме. Крилати влечуги, по-пъргави от големите, ги гонеха, ловяха ги и кацнаха с плячката си по

клоните на дървета и храсти, за да ги погълнат на спокойствие. Горичките, особено откъм засенчената им част, изобилствуваха с тия насекоми и техните преследвачи.

След като отминахме горичката, спуснахме се към пясъка на голямо езеро, обсипано с дребни ясночервени камъчета – представете си тоя чуден пейзаж! Тук веднага се натъкнахме на големи костенурки в момент, когато снасяха яйца. С дебелите си ноктести лапи те разравяха дребните камъчета настрани, изкопаваха дълга трапчина, и после женската, движейки се по продължение на трапчината, снасяше едно след друго десетина бели яйца, а мъжката която пълзеше малко вляво, ги заравяше. Всички костенурки бяха с тъмножълти щитове, тъмнокафяви по края.

Някакви продълговати хълмове недалеч привлякоха вниманието ни с това, че сякаш потрепваха. Тези движения издаваха, че това са живи същества, а не насипи от дребни камъчета, натрупани от морските вълни. Приближихме се и действително видяхме огромни животни изтегнати на пясъка. Навярно те си почиваха след обилно ядене. Телата им се издигаха в плоска гърбица, от която на една страна се проточваше надолу грамадна опашка, а на противоположната – тънка шия завършваща с глава, съвсем дребна в сравнение с масата на тялото. Цветът на животните – тъмнокафяво-зелен, с надлъжни по-тъмни ивици – засилваше подобие то им с наносите от вълните. Над животните се виеха рояци едри мухи и се опитваха да кацнат на гърба им. Потръпвайки животните отпъждаха досадните кръвопийци.

Спряхме на четиридесетина крачки от животните. Нашият палеонтолог, след като ги поогледа с бинокъла, ни обясни: това са вероятно, бронтозаври – безобидни животни, които се хранят с водорасли. Те плашат само с масата на тялото си.

Пожеляхме да узнаем как ще изглеждат тия земноводни чудовища когато се изправят в цял ръст. Палеонтологът се приближи към тях и изстреля във въздуха. Бронтозаврите подскочиха – все пак доста чевръсто, като си дадем сметка за размерите на тялото им. С опънати опашки и вирнати глави, те побягнаха, поклащайки се във водата. Те бяха четири. Стъпвайки тежко с масивните си крака, подобни на краката на хипопотам, и разпръсквайки вода на вси страни, те навлязоха в езерото до сред корем, спряха се, като обърнаха глави към нас, загледаха смутителите на обедната им почивка. Сега се виждаше, че гърбът им се издигаше на височината на човек среден ръст с вдигната ръка, а на дължина, от главата до края на опашката имаха двадесетина метра.

– Колко ли растителност трябва да поглъща една такава грамада, за да съществува! – извика учудено ботаникът.

Но изведнъж вниманието ни бе отвлечено от друго животно, което, очевидно забелязало бронтозаврите, бе излязло от гората и, на големи скокове се приближаваше по пясъка към нас.

– Хищник и, навярно опасен! – забеляза палеонтологът.

Нашият пилот, опитен стрелец, се прицели, изчака животното да се приближи, и стреля с дум-дум. Хищникът падна и се замята. Ние предпазливо се приближихме до него чак когато престана да мърда.

По форма на тялото това животно приличаше на игуанодоните, но беше по-стройно от тях, нещо което улесняваше по-бързите му движения... То имаше по-едра глава с голяма уста и остри зъби, с голям рог на носа и няколко по-малки на шията. Предните му крака бяха малки, с ноктести лапи, задните – масивни, но не тъй грамадни като на игуанодоните. Тялото му беше покрито с дребни люспи, които не пречеха на движението му. Този хищник, също тъй подобен на кенгуру, както игуанодоните, беше много по-бързоподвижен от тях. Съдейки по бързината на неговия бяг и големите му скокове, той ще да е опасен неприятел на игуанодоните. Но той можеше, очевидно, да завладее и тромавия грамаден бронтозавър, като скочи на долната част на шията и прехапе артериите му.

Едва бяхме успели да разгледаме този люспеник, и от приближилите гъсти облаци заваля дъжд, който ни накара да се отправим за нашата ракета и да се скрием в нея. Докато да стигнем, дъждът се превърна в пороен, и през мрежата на валежа не се виждаше почти нищо.

Чакахме няколко часа, но не се забелязваше подобряване на времето. И ние напуснахме през време на дъжда тази мокра планета, чийто красив блясък, при гледане отдалеко очевидно се дължи на гъстата завеса облаци, които обвиват повърхността ѝ и отразяват слънчевата светлина.

Докато седяхме в ракетата и чакахме да спре проливният дъжд, можяхме да споделим впечатленията за въздуха на тази планета. Въздухът на Венера е много топъл и влажен. Ние се чувствавахме като в парна баня и по лицата ни струеше пот. Слънцето се

показваше през облаците само за няколко мига и дискът му изглеждаше два пъти по-голям, отколкото от нашата земя.

На повърхността на Венера прекарахме цяло денонощие, а във от ракетата едва около шест часа. Но и тази къса екскурзия бе достатъчна за първо запознаване с планетата. Ние не можахме да направим по-далечни излети при това първо прелитане, тъй като нямахме други средства за придвижване по планетата, освен собствените си крака. В ракетата нямаше място не само за автомобил или мотоциклет, но дори и за велосипед. Всъщност велосипед мъчно би ни послужил в тукашните условия.

Ние се издигнахме и, след като отново преминахме гъстите облаци, взехме посока към нашата земя, която от Венера изглеждаше като голяма звезда на небосклона. Интересно беше да се наблюдава как тя постепенно се увеличаваше, а Венера ставаше по-малка. Скоро ние можахме вече да различаваме върху Земята очертанията на моретата като големи равни тъмни площи, докато материците изглеждаха като неравни петна със светли вериги планини, покрити със сняг, зелени пространства гори, точки – езера и линии – реки. Гледахме как се менеше осветлението, как се местеха очертанията на материците и моретата поради въртенето на планетата.

Когато долетяхме на най-близко разстояние от нашата планета, пред нас, измежду облаци подобни на повлекла памук, се откри западното полукълбо. Тъй като времето беше около пролетното равноденствие, можеше добре да се различи зимната бяла покривка на Канада, пъстрите петна върху пустинната територия в центъра на материка, които преминаваха на юг в жълтите прерии на

Тексас, а по-на юг – в тъмните нагънати вериги на Кордилерите, сред равнините на Мексико, вече надянали светлата си пролетна премяна. Още почна юг, стеснена между двата океана пъстрееше Централна Америка с гънки планински вериги.

Ние гледахме разгънатата пред нас карта на материка, който до неотдавна привличаше емигранти от Стария свят, които търсеха там свобода за прилагане на своите сили и способности и бягаха от властта на богаташи, царе и църкви. Уви, тия хора бяха измамени в надеждите си. В наши дни това царство на Жълтия дявол иска да владее цялата планета заплашвайки я с отвратителните си пипала. Напразни напъни!

Сега надеждите на целия свят са отправени към другата част на планетата, която се показва пред нас, огряна от лъчите на Слънцето. Земното кълбо бавно се въртеше, и пред нас, като на чудесна панорама, минаваха големите простори на нашата съветска родина, оградена откъм запад и откъм изток с цяло съзвездие демократични страни. С възмущение и гордост ние гледахме тая грамадна част от планетата, гдето възтържествуваха най-добрите надежди на човечеството. Ние бяхме представители на страната, която сочи пътя на цял свят.

Но нашата ракета се отдалечаваше вече от Земята.

(Краят следва в кн, 4.)

¹ В. А. Обручев, Земята на Санников.

Полет по планетите

Научно-фантастичен разказ

академик В. А. Обручев

(Продължение от кн. 3 и край)

Ние видяхме диска на Луната с познатите на всички ни морета и пръстени на вулкани. Той скоро остана зад нас. Ракетата летеше по посока към Марс – втората и последна спирка на нашия полет.

Всички уреди за управляване на ракетата действаха безукорно, и ние можехме да отбелязваме приближаването ни към планетата „стъпка по стъпка“ макар че, разбира се, тия „стъпки“ бяха наистина гигантски.

Червеникавата точка на небето ставаше все по-голяма, и ето планетата вече се виждаше като голям диск на черновиолетовия фон на небето. Изведнъж забелязахме голямо бяло петно на горната част на Марс, около северния му полюс и тъмни и светли петна с различни очертания и гъстота върху останалата част на диска. Някои от тях – тъмните – отиваха като тесни прави линии в разни посоки, напомняйки ни за каналите, каквито уж били създадени от разумните обитатели на тази планета, според мнението на някои астрономи, изказано преди повече от половин век. Сегиз-тогиз тия линии се обвиваха сякаш с лека мъгла, което можеше да се изтълкува като наличие на облаци, сиреч на влага, в атмосферата и да ни даде надежда, че на Марс ще се намери и вода. А последната, като море или поне достатъчно голямо езеро ни

беше необходима за слизване. Защото, ако на планетата няма тия условия, би ни се наложило само да облетим и да се полюбуваме на нейния образ от височина няколко хиляди метра, тъй като нашата ракета не може да слезе на суша.

Марс постепенно се приближаваше. Все по-ясни и разнообразни ставаха контурите на петната от различни нюанси – зелен, син, виолетов, и границата на бялата площ на Северния полюс се накъса на реснати фестони – това бяха без съмнение краища на зимната снежна покривка. По-ясно взеха да изпъкват и очертанията на светлите червеникави площи с различна гъстота на оцветяването. Забелязахме, че едни площи, светлочервените, имат равна повърхност и, навярно представляваха морета и езера, а други – по-тъмните – бяха набръчкани и най-вероятно, бяха планински възвишения.

Още няколко часа летене, и вече не можеше да се съмняваме че на Марс има растителност, която заема големи площи и вода, както изглежда, плитки морета и езера през чиято вода се провижда червеното им дъно.

Като открихме голяма площ вода, от която се отделяха под остър ъгъл два тесни канала, ние успешно се спуснахме върху морската повърхност.

– И тъй, на Марс вие открихте суша и вода, а на сушата – растителност – извиках аз. – Значи изводите на съветските учени, че на Марс има растителност, се потвърждават.

– Малко търпение! – усмихна се летецът. – Всичко ще узнаете. Продължавам поред. Трябва да кажа че Марс не може да се похвали с изобилна топлина. Слънчевият диск, наблюдаван от

Марс, изглежда два пъти по-малък отколкото от Земята. Слънцето грее далеч не тъй силно както на земята, но затова пък грее равномерно, тъй като на Марс има твърде слаба облачност.

– А какъв е въздухът? – запитах аз. – Свободно ли дишахте?

– Въздухът е разреден, какъвто е у нас на височина три-четири хиляди метра. Но той е по-богат с кислород, отколкото на земята, така че дишането не се затруднява. В състава на атмосферата на Марс няма каквито и да било миризливи или вредни газове, и ние свалихме кислородните си маски.

– И тъй, вие кацнахте без приключения?

– Съвсем свободно – върху спокойна вода.

След кацването покахме ракетата към брега, но не можахме да го достигнем – навсякъде край брега водата беше плитка. Наложихме се да спуснем нашата малка сгъваема лодка, предназначена за двама души, и поред да превозим всички. Брегът беше плосък, от червен пясък и дребни камъчета. И почвата на Марс е навсякъде червена. Поради това тази планета дори отдалеч изглежда червена, за което именно са я нарекли с името на бога на войната.

Изкачихме се по широко наклонено пясъчно пространство. Широчината му показваше, че тук водата силно се вълнува и залива големи площи от ниските брегове, сиреч показваше че тук има силни ветрове. Едва ли широкото пясъчно крайбрежие може да свидетелствува за прилив, тъй като спътниците на Марс са много малки.

– Широките пясъчни крайбрежия може да се обяснят и с това, че моретата на тази планета са твърде плитки и отчасти са изсъхнали – забелязах аз.

– Напълно вярно! Като изминахме тридесетина крачки по пясъка, натъкнахме се пак на ивица вода, която се простираше, далеч и на двете страни – може би останала след последната буря. Не ни се щеше да газим. Най-младият от нас рече да прескочи през това препятствие широко метър и половина – два метра Той рипна и се понесе изведнъж десетина метра напред и два метра нависоко. Нашият астроном му извика:

– Вие забравихте, че притеглянето на Марс е два пъти и половина по-слабо отколкото на Земята! Затова всяко мускулно усилие дава тук шест пъти и половина по-голям ефект!

Всички ние разбира се повторихме този скок през водната преграда и започнахме да се издигаме по пясъка на големи скокове състезавайки се помежду си на височина и дължина. По този начин ние лесно преминахме ниските, но широки дюни, които покриваха пясъчното крайбрежие на няколко десетки метра.

Така стигнахме до покрайнината на една гора. Стори ми се, че пак се намирам на Камчатка, в онази ѝ част, обрасла с елхови гори, през които само мечки и кучета могат безпрепятствено да се движат във всички посоки. Тези гори се състояха от дебели колкото човешка ръка стъбла, високи метър и половина-два метра, изкривени на разни страни и на тази височина се превръщаха в цяла мрежа хоризонтални клони.

Листакът създаваше плътна и отгоре почти равна покривка, подобна на дебел килим, постлан на всички страни на известна височина от почвата. Като се наведохме, можахме да гледаме между стъблата, които стояха рядко, от половин до един метър едно от друго, докато на известно разстояние погледът се сблъска с

преградата на тези стълба. Навсякъде помежду се виждаше червена почва, обрасла с дребна и рядка тревица. Наведен, човек можеше да ходи по всички посоки между стъблата, като ги огъва ту надясно, ту наляво, под плътната покривка на листака.

Много ни учуди цветът на тия листа от тъмнозелен до син и виолетов. Кръглите ситно назъбени листа бяха тъмнозелени, едрите перести – виолетови, а дребноиглистите като на нашите борове – сини. След като изминахме тридесетина крачки под тоя синьозелено-лилав свод, ние се спряхме: ако отидехме по-нататък можеше да се объркаме. Мракът под листния свод ставаше все по-гъст, а в заобикалящата ни гора, освен стъбла и дебели клони, на равнището на погледа нищо не се виждаше. Усещаше се задуха и топлина, които сякаш излизаха от червената почва.

Обърнахме се, излязохме накрая на тая чудна гора и изминахме покрай нея на изток около два километра. Пейзажът не се променяше; можеше да се предполага, че цялата растителност на Марс има такъв характер на елшак от камчатски тип. Никъде не се виждаха що годе стърчащи над тоя килим върхове на дървета-остропирамидални или закръглени куполообразни, както в земните гори.

Повървахме още малко и неочаквано се натъкнахме на обитателите на тези гори. Това бяха четириноги, големи колкото средно-голямо куче, с доста гъста козина. Тя не беше с еднакъв цвят редуваха се по-светли и по-тъмни кафяви отвесни ивици. Светлите ивици по цвят не се различаваха от стъблата на дърветата, и ако животното стоеше неподвижно, то ставаше съвсем незабележимо сред стъблата. Успяхме да забележим, че животните

пасяха върху килима от рядка трева по края на гъсталака, като я късаха със устни; очевидно, те бяха тревопасни. Не се виждаха нито рога от каквато и да било форма, нито остри зъби в устата им. Когато се приближихме към тях, за да ги разгледаме по-добре, те вдигнаха глави, погледнаха ни с наперени триъгълни уши, и с грухтене избягаха в гората, която отлично ги скриваше.

Малко по-далеч видяхме и пернати обитатели на гъсталаците. Те бяха големи колкото нашата лешарка и прехвъркваха по повърхността на гъсталака, ловейки нещо с големите си човки – меки плодове или насекоми. Те бяха черни откъм гърба и светлокафяви отдолу и, навярно, имаха гнезда по клоните. А когато над гората се появи по голяма птица прилична на ястреб, която бавно залетя на кръгове на известна височина, „лещарките”, които по-рано цвърчаха високо замлъкнаха и се изпокриха от тази очевидно, граблива птица.

Ние повървахме още десетина минути покрай гората и пак се опитахме да проникнем по-навътре в нея.

Строихме се един след друг, за да не се изгубим и, като се понаведохме, навлязохме в гората. И изведнъж усетихме, че под сянката на тоя гъст листак, който образуваше плътен покрив е много по-топло, отколкото на открит въздух. Това ни караше да мислим, че топлината наистина излиза от почвата. Очевидно, топлината идваше от дълбочините на планетата, а гъстата листна покривка на дърветата задържаше тая топлина, като не й позволяваше бързо да се разнесе в прохладния атмосферен въздух на Марс. Нашият астроном имаше походни термометри, и ние определихме че във въздуха температурата беше +20°C, а в самата

почва на дълбочина няколко сантиметра, дори +22°C. Стана ни ясно кое обуславя своеобразната марсова растителност. Тя се е нагодила към слабия източник на топлина, какъвто е слънцето и към по-равномерното сгряване излизащо от недрата на планетата, които очевидно пазят още големи запаси от топлина.

Заинтересувахме се, разбира се, и от температурата на морето на Марс.

Като се върнахме от гората на брега направихме измервания и се убедихме, че морската вода също беше топла и имаше +20°C, докато температурата на въздуха на сянка през ясения слънчев ден достигаше едва +10°C.

Недалеч от пясъчното крайбрежие видяхме червени възвишения и се запътихме към тях, тъй като гората от камчатски тип, населена с грухтящи четириноги, не представляваше вече голям интерес. Колкото по-вече гъсталакът се приближаваше до пясъка, толкова повече той оредяваше и ставаше по-нисък. После започваха чисти пясъци. Това бяха редици дюни от светло червен дребен пясък, обърнати с полегатите си, изложени на вятъра, склонове към морския бряг и все по-високи от противоположната страна. Ние се изкачихме по наведения склон на дюните до върха и видяхме напред все такива дюни една редица след друга. Очевидно ветровете упорито духат тук откъм морския бряг към вътрешността на страната. Можем да си представим какви страшни бури стават тук при лошо време в земното полугодие!

Тъй като денят вече клонеше към залез ние се върнахме назад. По дюните нямаше растителност, само надалеч тук там се виждаха отделни снопчета треви и дребни бодливи храстчета.

След като се върнахме към мястото дето бяхме кацнали, ние стигнахме по вода до ракетата. Вечеряхме, споделихме впечатления, записахме ги всеки със свои коментарии и легнахме да спим.

Денонощието на Марс е с половин час по-дълго от земното. През нощта ние можахме добре да си отпочинем. А на сутринта, след като закусихме, започнахме да се готвим за по-нататъшно пътуване.

Отплувахме с ракетата по море. Пейзажът отначало имаше същия характер – покрай брега се простираха гори от камчатски тип. Ние ги изучавахме от прозорците на нашата ракета, която плуваше покрай брега на известно разстояние, там гдето беше достатъчно дълбоко.

Но ето че в гората се появи прекъсване; оттук по посока на север се простираше широк канал от двете страни на който растяха същите дървета.

Ние завихме и заплувахме по канала, следейки дълбочината на водата, за да не попаднем на плитчина. Във водата се виждаха риби, различни по големина и цвят, малки костенурки, а по повърхността плаваха черни птици. Последните при нашето приближаване бързо полетяха, но нашият зоолог успя да определи, че те са подобни на птеродактили. т. е. на влечугите от кредния период. Биеха на очи техните големи глави, зъбести човки и тежкия им пърхаш полет, като у прилепите; тялото им беше покрито по-скоро с дребни люспи, отколкото с пера. Те плаваха бързо и като се гмуркаха да гонят риба, почти цели се скриваха под водата. Но в навечерието ние видяхме в гората истински птици, така че можехме да заключим, че на Марс има разнообразна орнифауна.

Каналът ту силно се стесняваше и ставаше плитък, ту се разширяваше и ставаше дълбок. Не забелязахме следи, които биха говорили за изкуствения му произход. Предложението, че каналите на Марс са създадени от разумни същества, за сега не се потвърждаваше. И двата бряга на канала бяха обрасли с храсти, чиито клони се спускаха към водната повърхност. С бинокъла видяхме, че тези храсти са покрити с едри плодове.

Каналът скоро се стесни и стана тъй плитък, че бе твърде рисковано да се движим по-нататък. Върнахме се назад и изплувахме отново на морския простор. Тук заплувахме по предишната посока. След час или час и половина храсталаците по брега започнаха да оредяват. Между тях се появиха червени пясъчни възвишения, а после започнаха чисти пясъци, подобни на видените в навечерието, с редица дюни, които ставаха все по-високи с отдалечаването им от морския бряг и представляваха пълна пустиня. Ние плувахме покрай брега на тая пустиня около два часа и, като не видяхме признаци за промяна на пейзажа, решихме да завършим с това нашето разузнаване по повърхнината на планетата.

Можеше да се заключи, че последната представлява ландшафт само от трите отбелязани от нас вида: плитки морета в които живеят риби, костенурки и птеродактили; гъсталаци от камчатски тип, обитавани от няколко вида четириноги и птици и съвсем пустинни сипкави хълмисти пясъци. Можеше да се предполага, че покрай двата полюса има и снежна поля, които лете почти изчезват.

Не срещнахме големи неравности на релефа, като планински вериги и възвишения. Такива не забелязахме и при летенето си

около планетата. Може да се мисли че повърхнината на Марс отдавна е изравнена от процесите на ерозията. Единствени неравности представляват дюнните пясъчни редове, натрупани от ветровете.

Трябва да забележим, че водата в моретата на Марс навсякъде гдето я опитвахме, беше почти прясна, така че свободно можехме да я пием; в канала беше съвсем прясна. Каналите навярно получават вода от топящите се полярни снежни полета. В гъсталаците пък се събира влага, която се съгъстява от въздуха и дюнните площи, поради рязкото понижаване на температурата нощем даже лятно време. Това последното забелязахме през нощта, която прекарахме на морето на Марс. Беше всред лято, а след залез слънце температурата на въздуха спадна до +2 -4 градуса С.

Налага се да допуснем, че животът върху планетата във вид на малко разнообразни животински растителни форми е ограничен от площите гъсталак, които се нагряват от излизащата от дълбочините подземна топлина, която се разпространява и в съседните плитки морета. Изстудените пък части от повърхността на планетата под действието на вятъра, са превърнати в безплодни пясъчни пустини. Силните колебания на температурата в тия площи са подпомагали тия процеси.

Ще спомена още, че от двата спътника на Марс – Фобс и Даймос, твърде малки и близки до планетата, ние видяхме само единия – като доста светла малка луна, която бързо се движеше по небето и изгряваше на запад. Нашият астроном ни осведоми, че плътността на Марс е едва 3.8, т. е. по-малка от земната (5.5), и затова може да

се предполага, че тази планета съвсем няма метално плътно ядро или пък че то е твърде малко. Огромното развитие на пясъчни площи отговаря на тия особености на вътрешния строеж на планетата.

Вечерта на втория ден, като видяхме нашата Земя пред себе си на небосклона ние се вдигнахме за обратно прелетяване, което завърши напълно благополучно.

Това беше първото посещение на планетите. След него ще последват по-продължителни експедиции, които ще открият, вероятно още много нови неща. Съветските изследователи първи стъпиха на тези планети. Можем да бъдем сигурни, че те ще разкрият напълно всичките загадки на „другарите” на Земята от слънчевата система.

